

[Ministeren for skatter og afgifter]

De af folketingets medlemmer, som har prøvet at følge debatten, er måske kommet i tvivl om, hvad den drejer sig om. Den drejer sig om, at EF-forpligtelser tvinger os til at ændre et handelstoldgodtgørelsessystem, som vi ellers var meget glade for, til noget, som administrativt er en smule mere udviklet.

Så er der nogle borgerlige partier, der i den anledning har ønsket at gennemføre nogle andre likviditetsmæssige lettelser for erhvervslivet, og dem har jeg ikke kunnet tiltræde; jeg synes ikke, de er tilstrækkelig velbegrundede. Og når hr. Anders Poulsen, som jo har en særegen politisk stil, også ved denne lejlighed fornyr sig ved at sige, at han vil have fornyet udvalgsbehandling, fordi han troede, han havde fået en form for tilsgagn fra ministeren, vil jeg spørge: hvorfor tror hr. Anders Poulsen det? Det eneste, der fik mit ansigt til at lyse op i samrådet, var, at jeg sidst på samrådet forstod, hvad hr. Anders Poulsen og hans meningsfæller mente, og det var det, jeg gav udtryk for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes, idet 62 stemte for, 75 imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes, idet 16 stemte for, 121 imod.

Ændringsforslag nr. 3

forkastedes, idet 16 stemte for, 122 imod.

Ændringsforslag nr. 4

forkastedes, idet 61 stemte for, 76 imod.

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Lovforslaget går herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

11) Forespørgsel til undervisningsministeren:

Forespørgsel [om gymnasiets fremtid] af Eva Møller (KF), Ahlmann-Ohlsen (KF), Flemming Jensen (KF), Karen Højte Jensen (KF), Lizzie Lichtenberg (KF) og Poul Schlüter (KF):

»Hvilke planer har undervisningsministeren for gymnasiets fremtid belyst ud fra den forsøgsvirksomhed, der i øjeblikket foregår i gymnasiet?«

(Forespørgsel nr. F 16. Anmeldt 23/3 82. Fremme af forespørgslen vedtaget 26/3 82).

Begrundelse

Eva Møller (KF):

Undervisningsministeren og undervisningsministeriet ønsker en gymnasiereform i midten af 1980'erne, men problemet er, som det så klart er udtrykt i Berlingske Tidende fra den 26. april 1982:

»Undervisningsministeren har for længst set, at hendes tanker om en gymnasiereform ikke kan komme igennem. I stedet bruges gymnasieforsøgene til langsomt at dreje udviklingen i retning af det, regeringspartiet ønsker, uden at folketinget kan stille ændringsforslag.«

Det konservative folkeparti ønsker at ændre dette. Vi vil gøre opmærksom på, at der er forsøg, der ikke er politisk opbakning bag, at forsøgsvirksomheden er for ensidig, og at man har satset på tværfaglige, samfundsrelevante gymnasieforsøg og ikke på forsøg, der styrker de almendannende og åndshistoriske fag. Skal en forsøgsvirksomhed være redelig, skal den også være alsidig, så vurderingsgrundlaget til sin tid bliver bredest muligt. Dette så meget desto mere, som det er attraktivt at udføre forsøg, for så hører man jo til de progressive, så opnår man at få del i de særlige forsøgsbevillinger, så kan der opnås reduktion osv.

Jeg vil derfor spørge, om undervisningsministeren for det første vil sikre, at der igangsættes forsøg, der også har et andet formål end det tværfaglige, om undervisningsministeren for det andet vil garantere, at der, inden en eventuel gymnasiereform iværksættes med baggrund i forsøg, er gennemført en uvildig vurdering af forsøgene og ikke blot

[Eva Møller]

en vurdering foretaget af den udførende skole, og om ministeren for det tredje vil arbejde for at sikre bevarelse af det sproglige gymnasium, selv om direktøren for gymnasietskolernes direktorat ønsker det nedlagt.

Man kunne fristes til – som det fjerde – at spørge ministeren, om der er faglig og økonomisk mulighed for de mange forsøg med dels samlæsning mellem sproglige og matematiske elever, dels integration af fag. Det spørgsmål regner jeg dog med at Gymnasietskolernes Lærerforening og finansministeren i fællesskab vil stille, hvis forsøgene til sin tid giver anledning til en ny lov.

Jeg har derfor her koncentreret mig om de tre spørgsmål, der går på indholdet i gymnasietsforsøgene og den fremtid, der kan anes gennem forsøgenes ensidighed.

Besvarelse

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg vil godt indledningsvis til fru Eva Møller sige, at det er jo ikke alt, hvad der står i et hvilket som helst dagblad, heller ikke i Berlingske Tidende, der uden betingelser er udtryk for sandheden. Jeg har ikke set den nævnte artikel i Berlingske Tidende, men som den blev citeret her, har jeg vanskeligt ved at se, hvordan den relaterer til virkeligheden.

Fru Eva Møller sluttede sit indlæg med at stille en række spørgsmål til mig. I stedet for at gå ind i, skal vi sige en polemik her fra starten om de spørgsmål, vil jeg foretrække at give en redegørelse for forsøgsvirksomheden, og jeg tror, at fru Eva Møllers spørgsmål dermed også vil blive besvaret.

Siden midten af 1970'erne har der været en stigning i antallet af ansøgninger vedrørende forsøg i gymnasiet og i HF. Der er i år indsendt ansøgning om tilladelse til at iværksætte omkring 380–385 forsøg fra august måned. Af disse er ca. 330 godkendt, i en hel del tilfælde med forbehold af forskellig art, godt 40 er afslået, mens et mindre antal endnu ikke er afgjort, fordi direktoratet har ønsket supplerende oplysninger, før det endelig kan tage stilling til det ansøgte.

Når man taler om forsøg, og når man vurderer det antal forsøg, der her er tale om, er det vigtigt at gøre sig klart, at forsøg i gymnasie- og HF-sammenhæng har en meget vid betydning, idet det omfatter enhver dispensa-

tion fra bekendtgørelsen om undervisningen i gymnasiet. Det betyder, at afgørelsen i mange mindre sager, der for folkeskolens vedkommende er henlagt til de enkelte kommuner, for gymnasiets vedkommende afgøres centralt. De egentlige forsøg og udviklingsarbejder, der kan sammenlignes med antallet af de forsøg, der går gennem folkeskolens forsøgsråd, er således væsentlig mindre end de førnævnte 380–385.

Af den måde, forespørgslen er formuleret på, kunne man få det indtryk, at de, der spørger, har den opfattelse, at en omfattende forsøgsvirksomhed i gymnasiet skal bekræfte nogle forestillinger og ideer, som jeg har gjort mig på forhånd, inden forsøgene kom i gang. Jeg må derfor understrege, at man vil blive svært skuffet, hvis man har troet, at jeg går rundt med nogle fuldt færdige forestillinger om, hvordan gymnasiet skal indrettes i fremtiden, og at forsøgsvirksomheden blot er iværksat for at bekræfte disse mine på forhånd fastlagte forestillinger.

At det ikke forholder sig sådan, fremgår klart af den måde, forsøgene bliver til på. Det konkrete initiativ udgår nemlig altid fra den enkelte lærer og hans elever, fra det samlede lærerkollegium eller fra faglige foreninger eller udvalg, og jeg anser det personlig for noget meget værdifuldt, at initiativerne til de enkelte forsøg tages decentralt. Det medfører nemlig en stor bredde i forsøgene, og jeg mener, at der kan være særlig grund til at understrege netop dette forhold, for i den offentlige debat ser man undertiden et forsøg fremhævet som selve forsøget, der viser, hvordan fremtidens gymnasium skal indrettes. Et sådant forsøg eksisterer ikke, og jeg må derfor advare imod en sådan isoleret betragtning af enkelte forsøg. De får tværtimod kun deres værdi ved at opfattes som dele af den samlede forsøgsmængde.

På forskellige måder har det været muligt at følge forsøgsvirksomheden meget tæt, og derfor er det allerede nu muligt at pege på en række foreløbige erfaringer, selv om forsøgenes antal først er vokset stærkt i de seneste år. Jeg vil især beskæftige mig med de erfaringer, man har fået med forsøg på nye fagområder, der trænger sig på på grund af udviklingen i samfundet, med forsøg med fag, hvis stilling er blevet ændret på grund af det ændrede søgningsmønster til gymnasiets linjer og grene, med forsøg med praktik

[Undervisningsministeren]

o.lign. og endelig med de større forsøg, der på den ene eller den anden måde berører gymnasiets struktur.

Med hensyn til nye fag kan det konstateres, at der er et meget stort antal, der fra forskellige side ønskes optaget i gymnasiets fagkreds, og der er for mig at se i hvert fald tre fagområder, som man vanskeligt kan slippe uden om i denne forbindelse.

Det drejer sig for det første om den ny teknologi, og her tænker jeg specielt på EDB, der allerede nu berører alle menneskers daglige tilværelse og med sikkerhed vil komme til at gøre det i endnu højere grad i fremtiden.

For det andet er der massemedierne, hvis udvikling er snævert forbundet med udviklingen af EDB, og som udsætter ikke mindst de unge for en massiv og ofte passiviserende påvirkning.

Og endelig er der for det tredje hele miljøområdet.

For datalærens vedkommende overvejes det på grundlag af de hidtidige erfaringer at udsende en skrivelse om, hvilke områder det vil være naturligt at tage op i undervisningen. Man vil heri lægge vægt på, at man i undervisningen skal belyse såvel anvendelsessiden som konsekvenserne af den øgede brug af ny teknologi. Jeg anser det for særdeles væsentligt, at det sidste aspekt også kommer med, således at eleverne får bibragt en forståelse af hele dette nye område og derigennem kan komme til at forholde sig til det.

Med hensyn til mediekundskab kunne det ligeledes overvejes at udarbejde en overordnet beskrivelse, der kan sikre en sammenhæng mellem de aspekter, der tages op i forskellige fag, og bevirke, at de centrale problemstillinger virkelig bliver taget op.

For miljølærens vedkommende har der siden Tbilisikonferencen i 1977 været etableret et nordisk samarbejde om udvikling af undervisningsmateriale, og desuden beskæftiger en ministeriel arbejdsgruppe sig med arbejds miljølære i undervisningen. Der kan om kort tid forventes udsendt et fyldigt materiale om de forsøgs erfaringer, der er gjort i gymnasiet, samt en redegørelse for, hvorledes forskellige problemstillinger vedrørende arbejdsmiljø kan integreres i enkelte fag.

I den bestående fagrække er der især to problemer, som jeg ønsker at pege på. Det

ene vedrører fremmedsprogene, det andet naturfag.

Hvad det første angår, er det som bekendt således, at gymnasiet tilbyder mange forskellige muligheder. Der findes engelsk, tysk og latin på flere niveauer, hvortil kommer fransk, russisk og græsk samt forsøg med spansk.

Der er imidlertid en udvikling i gang, som giver mig anledning til bekymring. Her tænker jeg på de forskydninger, der er sket mellem den matematiske og den sproglige linje og mellem grenene på de to linjer. Følgen heraf har nemlig været en alvorlig svækkelse af fremmedsprogenes stilling; især gælder det for engelsk og tysk. Godt 63 pct. af pigerne og knap 24 pct. af drengene i gymnasiet tog i 1969 de to fag på højeste niveau. I 1984 vil de tilsvarende tal være ca. 32 pct. og ca. 8 pct., og samtidig vil over 42 pct. af pigerne og 74 pct. af drengene slet ikke have haft tysk i gymnasiet.

Især drengene får kun et meget begrænset antal timer i fremmedsprog, og det hænger sammen med, at problemerne især er knyttet til den matematiske linje. Engelsk eller tysk afsluttes allerede efter første år, den skriftlige side af sagen gøres der på grund af det begrænsede antal timer meget lidt ud af, og der går altså mindst to år, inden man f.eks. i forbindelse med fortsatte studier igen kommer til at beskæftige sig seriøst med sproget. Resten af sprogtimerne på den matematiske linje går til begynderfaget fransk eller – i et vist begrænset omfang – russisk.

Alle elever i gymnasiet bør have kendskab til mindst to fremmedsprog, bl.a. for at sikre et grundigt kendskab til flere sprogområder og undgå en ensidig kulturel påvirkning. Det obligatoriske fremmedsprog kunne tilbydes som et valg mellem flere muligheder. Det ville være ønskeligt, om der blev iværksat flere forsøg med fremmedsprog for matematikere, bl.a. for at der derigennem kan udvikles et egnet undervisningsmateriale. Der er også forsøg, der tyder på, at fremmedsprogsindlæringen kan styrkes ved, at en mindre del af den benyttede faglitteratur i fag som naturfag, samfundsfag og matematik læses på et fremmed sprog.

Blandt sprogfagene kan der i øvrigt være grund til specielt at nævne spansk. Det har nu eksisteret som forsøgsfag i gymnasiet i en ganske lang periode, og man kan næppe få

[Undervisningsministeren]

afgørende nye faglige og pædagogiske erfaringer med faget. Jeg mener derfor, at det tidspunkt er kommet, hvor man må overveje, om spansk bør indføres som en fast tilvalgsmulighed i gymnasiet ved siden af fransk og russisk.

Meget tyder på, at den relative tilbagegang i elevtal, som det sproglige gymnasium oplever i disse år, vil fortsætte. Tallene fra i år viser et fald på ca. 1.000 ansøgere, og samtidig svækkes den nysproglige gren, fordi eleverne i stigende omfang søger over på de andre grene. Der er vel flere forskellige årsager hertil, men den væsentlige synes at være, at eleverne i 9. klasse, deres forældre og deres lærere har den opfattelse, at en matematisk studentereksamen giver flere muligheder senere hen. På stadig flere områder har udviklingen ført med sig, at man forudsætter en matematisk studentereksamen. Set i lyset af dette er jeg betænkelig ved naturfagernes svage position på den sproglige linje.

At den anførte opfattelse spiller en væsentlig rolle ved valget mellem den sproglige og den matematiske linje, understøttes af et par af de større forsøg, der skal i gang, med naturfag for sproglige. Her viser det sig nemlig, at i nogle tilfælde er over halvdelen af de elever, der søger ind på forsøgsgrenen, elever, der ellers ville have valgt den matematiske linje. I øvrigt er det endnu for tidligt at høre resultaterne af forsøgene med naturfag for sproglige, men jeg skal ikke skjule, at jeg med tilfredshed har noteret mig den store bredde og variation i disse forsøg.

I folketingsbeslutningen fra juni 1980 om ungdomsuddannelserne fastslås det som et bærende princip, at perioder med relevant praktisk beskæftigelse inden for arbejdslivet bør indgå i ethvert uddannelsesforløb, for gymnasiets vedkommende dog kun i kortere perioder. Principbeslutningen blev fulgt op af en skrivelse fra direktoratet, hvori der blev fremlagt nogle synspunkter på forsøg med praktik. På grund af fremsendte forsøgsrapporter har direktoratets forsøgsvalueringsudvalg siden hen udarbejdet et hæfte om praktik, et hæfte, der sendes ud til skolerne i løbet af foråret 1982. Erfaringerne fra de gennemførte praktikforsøg tyder på, at der er pædagogiske fordele ved at arbejde med et udvidet praktikbegreb, der tilgodeser forskellige mål med praktikken.

Et vigtigt forsøgsområde har at gøre med gymnasiets struktur. Det er ikke mindst her, jeg gerne vil advare imod, at man betragter det enkelte forsøg isoleret i stedet for at betragte det i dets samspil med andre og helt anderledes udformede forsøg. Forsøgene dækker nemlig et meget bredt spekter og kan give meget forskelligartede erfaringer.

Der er f.eks. forsøg, hvor man har lagt hovedvægten på at etablere et samarbejde med andre skoleformer, f.eks. tekniske skoler. Enkelte steder gennemføres der mindre forsøg med landbrugslære i samarbejde med en lokal landbrugsskole. I andre forsøg opererer man med en fælles indgang til gymnasiet og mere eller mindre udbyggede tilvalgsmuligheder siden hen. Endvidere gennemføres forsøg med en videreførelse af de to eksisterende linjer uden grendeling i 2. og 3. g. Der er forsøg med en blokstruktur, forsøg med en udelt matematisk linje med engelsk som hovedfag og med en sproglig linje med et betydeligt element af naturfag. Og sådan kan man blive ved.

Når jeg nævner disse forsøg, er det dels for at vise, at der ikke er tale om et postulat, når der tales om, at strukturforsøgene er meget forskelligartede, dels for at understrege, at der er tale om forsøg, der enten er påbegyndt inden for det sidste par år eller forventes at blive det til august 1982, og som følgelig endnu ikke er blevet evalueret. Det er derfor for tidligt at sige noget om, hvilke mulige konsekvenser man vil kunne drage af forsøgene. Et par enkelte bemærkninger af mere foreløbig karakter vil jeg dog godt knytte til dem.

For det første er det vigtigt at holde sig for øje, at disse forsøg iværksættes, fordi man oplever, at den nuværende struktur rummer nogle problemer, som man håber at forsøgene kan være med til at løse. Det gælder f.eks. det uheldige i, at elever, støttet af deres forældre, skal træffe et valg i 9. klasse i folkeskolen mellem den sproglige og den matematiske linje. Flere undersøgelser tyder på, at valget træffes på et højt usikkert grundlag, bl.a. fordi eleverne har ringe kendskab til de gymnasiale fag og de krav, der stilles i dem.

Betænkelige er også den skæve kønsfordeling og den svagere placering, som fremmedsprogene har fået. Man kan ikke sige, at man i de forsøg, der foregår, har fundet den ende-

[Undervisningsministeren]

lige løsninger på disse problemer. Vanskeligheden ved at finde den ligger i, at man skal forsøge at få to så at sige modsatrettede tendenser til at gå i spand med hinanden.

På den ene side har eleverne behov for den sociale tryghed, der kan opnås i en fast etableret gruppe, nemlig klassen, og lærerne har et ønske om at kunne etablere samarbejdsmuligheder mellem fagene. Og på den anden side har den enkelte elev sine særlige behov og interesser, som man gerne vil imødekomme i en vis udstrækning, ligesom der jo også er et samfundsmæssigt behov for, at nogle elever opnår en uddybet faglig viden på forskellige områder.

De øjeblikkelige forsøg understreger klart nogle fordele ved en fælles 1. g. som et led i en mulig løsning, og det er et af de forhold, som man efter min opfattelse kunne lade indgå med vægt i de videre overvejelser om eventuelle strukturændringer. En sådan fælles 1. g. ville siden kunne følges op af begrænsede tilvalgsmuligheder i 2. og 3. g.

Noget tyder også på, at der kan være fordele ved kun at arbejde med store tilvalgsfag med relativt mange timer, således at eleverne får lejlighed til virkelig at fordybe sig i et bestemt fagligt stof og lære at anvende nogle mere komplicerede faglige metoder.

En tilvalgsordning ville også give en større smidighed med hensyn til at tilbyde andre fag på højt niveau, end det kendes i dag, f.eks. fag som kemi, datalogi, mediefag og også andre kreative fag end musik. En struktur af den nævnte art ville eventuelt kunne kombineres med en mere smidig afvikling af skoleåret, der i perioder tillader en virkelig fordybelse i fagligt stof.

Som afslutning vil jeg gerne vende tilbage til, hvad jeg understregede i min indledning, nemlig at de forsøg, der foregår, ikke i sig selv er svaret på, hvordan fremtidens problemer skal løses, men de kan give en mængde erfaringer, der kan benyttes, den dag man har gjort sig klart, hvad man vil.

Det er vigtigt, at disse erfaringer samles og vurderes, ikke blot som det sker nu, f.eks. i direktoratets interne arbejdsgruppe, men sådan at de kommer til at indgå i den offentlige debat set i lyset af forskellige mulige mål med gymnasiet og sat i relation til anden viden, som man kan komme i besiddelse af.

Eva Møller (KF):

Det er lykkedes socialdemokratiet gennem en forfejlet økonomisk politik at gøre Danmark fattigt. Men som det er sagt af Frederik den Sjette: fordi vi er fattige, behøver vi ikke at blive dumme.

For det konservative folkeparti har det været og vil altid være en mærkesag at sikre et godt uddannelsesniveau. Derfor ønsker vi at bevare en studentereksamen som en almindende og studieforbereende eksamen. Socialdemokratiet har med sine tanker om, at det, ikke alle kan lære, skal ingen lære, og med sine ønsker om en enhedsskole ødelagt store dele af det danske uddannelsessystem.

Der kan tænkes tre mulige alternativer efter folkeskolen. Dels en erhvervsforberedende, dels en studieforbereende, dels en almindende uddannelse, men det må være en ret for de unge, der gennem et 9-årigt forløb i folkeskolen har – med denne skoleforms egne ord – tilegnet sig viden, færdigheder og evne til selvstændig vurdering og stillingtagen, at have mulighed for at vælge, hvilken af de tre nævnte muligheder de vil satse på.

Det er store krav at stille til en uddannelse, at den skal være både studieforbereende og almindende, men i netop disse krav ligger jo helt tydeligt, at den pågældende uddannelse ikke skal give nogen umiddelbar erhvervskompetence. Derfor må det være en helt klar forpligtelse for enhver regering og ethvert ansvarligt parti at sikre, at den store del af ungdommen, der har et ønske om en erhvervsuddannelse, tilsvarende har lige så gode muligheder for at modtage en uddannelse, der tilgodeser deres interesser.

Men vi ved, at netop på dette felt har den nuværende regering og dens forgængere svigtet totalt. Man har i den grad tilgodeset det mål, at alle, der ønskede det, kunne få en gymnasieplads, at man ikke tilsvarende har kunnet sikre, at alle, der ønskede en plads i en erhvervsuddannelse, kunne få den. Derfor er det nødvendigt, at vi i de kommende år samtidig arbejder for dels at sikre, at gymnasiet høje faglige niveauer opretholdes, dels at udbygge en vifte af alternative muligheder for den del af Danmarks ungdom, der ikke har lyst til en længerevarende teoretisk uddannelse. Det er spild af ressourcer både for

[Eva Møller]

den enkelte og for samfundet at lade alle unge få en studentereksamen, thi derved får ingen af de unge det, de reelt ønsker sig.

Det er ikke muligt at opbygge en uddannelse sådan, at den samtidig giver både studiekompetence og erhvervskompetence, og det er heller ikke muligt at uddanne elever, der foretrækker en boglig uddannelse, sammen med elever, der ønsker en erhvervsmæssig uddannelse, når vi er kommet ud over de år, hvor den grundlæggende fælles fond af viden opbygges. Vi ved i øvrigt, at der allerede i den nuværende folkeskole er problemer med at holde alle elever samlet i 9 år, fordi skolen, som det siges, med dens boglighed ikke er lige tiltrækkende for dem alle.

Selv om alle praktiske erfaringer fra folkeskolen viser, at eleverne har forskellige ønsker og mål, og skønt eleverne i gymnasiet selv ønsker mulighed for grendeling, ja, de fleste vil faktisk have langt flere valgmuligheder, så oplever vi, at undervisningsministeren idelig opfordrer til forsøg, hvor man lader eleverne samlæse, jo længere jo bedre, og det til trods for at der i bekendtgørelsen for gymnasiet står, at undervisningen skal gives på to linjer, den sproglige og den matematiske.

Det er klart, at der er brug for eksperimenter og forsøg i enhver uddannelse, hvis den skal udvikle sig og forny sig, men det er ikke rimeligt, at visse forsøg er mere ønskede end andre fra ministeriets side. Man kan i øvrigt også sætte bare et lille spørgsmålstegn ved, hvor langt ministeren egentlig kan tillade sig at dispensere fra de gældende bestemmelser, hvis det, der kommer ud af det, stadig skal have navn af studentereksamen.

Ser man på en række af de forsøgsbeskrivelser, der er for godkendte forsøg, er det karakteristisk, at der meget ofte i beskrivelserne står, at niveauet ikke svarer til det nuværende højeste niveau, men enten til HF-niveau eller til næsthøjeste gymnasieniveau. Dette er klart i overensstemmelse med udtalelser, som direktøren for gymnasieskolernes direktorat, Erik Mortensen, gang på gang er kommet med. I en beskrivelse af Herlevforsøgene har han udtalt, at undervisningen ikke svarer til studentereksamen i de nuværende grene, men at der vil blive givet et godnok-niveau i ethvert fag. I forbindelse med rektormødet i 1981 udtalte direktøren til Weekendavisen, at to fremmedsprog skal væ-

re lært på et rimeligt niveau, og at det allerede nu er således, at kun $\frac{1}{3}$ af eleverne lærer engelsk eller matematik på højeste niveau; derfor er det blot en fortsættelse af en udvikling, der er i gang, når man i fremtidens gymnasium fjerner disse høje niveauer.

Baggrunden for disse dystre udsigter for fremtidens studenter er, at de ikke som de nuværende ved indgangen til gymnasiet skal vælge mellem en sproglig og en matematisk gren, men først skal vælge efter ét eller to fælles basisår. Man kunne fristes til at spørge ministeren, om baggrunden for dette eller disse fælles basisår er, at det efter folkeskole-reformen i 1975 ikke længere er muligt at bringe alle elever så vidt, at de er i stand til at træffe dette valg, selv om der i formålsparagraffen for folkeskolen står, at eleverne skal have evne til stillingtagen.

Det konservative folkeparti ønsker ikke at erklære sig tilfreds med godnok-niveauet, og vi vil ikke affinde os med, at folketinget blot skal være et ekspeditionskontor for en udvikling, der allerede har fundet sted, og derfor klippe de højeste niveauer af fremtidens studentereksamen, fordi kun $\frac{1}{3}$ af eleverne enten læser matematik eller engelsk på højeste niveau.

Det at beskæftige sig med ét eller flere fag på højeste niveau giver en forståelse for videnskabelig tankegang og en abstraktionsevne, som man altid senere vil have glæde af, og det gælder, hvad enten det er det ene eller det andet fag, man har læst på højeste niveau; der er derfor bestemt ingen grund til at begræde, at en række elever i dagens gymnasium læser andre fag på højt niveau end de fag, Erik Mortensen og jeg læste på højt niveau, da vi i sin tid gik i gymnasiet. Det viser vel snarere tværtimod, at gymnasiet er i stand til at udvikle sig og tilpasse sig, og at det ikke er den statiske skole, som mange af dets modstandere postulerer.

Det er for det konservative folkeparti ikke tilfredsstillende, at vi ligeledes ved en række godkendte forsøgsbeskrivelser oplever, at de almindelige eller kulturbærende fag som dansk, historie, religion og oldtidskundskab forsvinder som selvstændige fag. Vi oplever gang på gang, at disse fag er slået sammen indbyrdes eller er slået sammen med andre fag, og vi ved, at en sådan integration af flere fag alt for ofte blot fører til et sammensurium, der kan snakkes om, i stedet for klart

[Eva Møller]

afgrænsede fagområder, der opfylder gymnasiets målsætning om at give kundskaber, forståelse, evne til at karakterisere, vurdere, iagttage, belyse sammenhænge og foretage analyser. Det er vigtigt for vor fortsatte beståen som en selvstændig kulturnation, at de unge, der senere vil fortsætte i en længerevarende teoretisk uddannelse, har et solidt grundlag for vor kulturelle baggrund og ikke bare mulighed for at føre en åndfuld mid-dagskonversation. Derfor er vi på vagt over for de alt for omfattende fagintegrationer mellem de almindelige fag.

Jeg vil i forbindelse hermed spørge ministeren, om det er udtryk for et ønske om at fjerne faget oldtidskundskab som selvstændigt fag fra gymnasiets fagrække, at der den 27. marts i år er opslået en stilling som fagkonsulent i de klassiske sprog, fordi oldtidskundskab, som jo ikke er et sprogfag, ikke længere skal varetages af denne fagkonsulent.

Som jeg tidligere har sagt, er det for det konservative folkeparti væsentligt, at der eksperimenteres og laves forsøg i al undervisning, for at den kan udvikle sig, så vi til stadighed har mulighed for at uddanne vore børn og unge på bedste måde, men vi finder det samtidig lige så væsentligt, at disse forsøg er en stræben henimod at forbedre og videreudvikle gymnasiet, så dets formål som almindelige og studieforberevende stadig kan bevares. Det er nødvendigt, hvis dansk videnskab og forskning skal kunne hævde sig i forhold til udlandets.

Og for at vise ministeren, at jeg ikke har nogen skumle hensigter, og samtidig tilkendegive, at jeg heller ikke opfattede nogen skumle hensigter i hendes besvarelse, skal jeg fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet folketinget konstaterer, at ministeren har givet tilsagn om at sikre en alsidig administration af gymnasiets forsøgsvirksomhed med bevarelse af dets studieforberevende og almindelige indhold, går folketinget over til næste sag på dagsordenen.«

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Jeg har forstået, at hr. Ole Vig Jensen er næste ordfører.

Ole Vig Jensen (RV):

Jeg takker for, at jeg får lejlighed til allerede nu at komme med mit indlæg. Anledningen er et uopsætteligt møde i et af folketingets udvalg.

Gymnasiet, som denne forespørgsel handler om, er blevet kaldt den publikumsramte succes, fordi en stor del af en ungdomsårgang nu går i gymnasiet og får studentereksamen. Succesen synes således klar, men løbende er der diskussioner om både form og indhold, og folketingsbeslutningen om ungdomsuddannelserne har ikke præcise svar på, hvordan fremtidens gymnasium skal se ud.

Fra radikal side vil vi gerne være med til at skabe gode rammer om både dagens og morgendagens gymnasium. Vi betragter gymnasiet som en vigtig del af ungdomsuddannelsesstilbuddene, selv om vi af mange grunde foretrækker, at der netop i disse år gøres en virkelig indsats på erhvervsuddannelsesområdet. Det er her, de store problemer ligger, men det betyder ikke, at vi glemmer gymnasiet. Vi ved, at der allerede i dag gøres et stort og meget grundigt arbejde ude på de enkelte skoler med forsøg. Det drejer sig både om store strukturforsøg og mindre forsøg, hvor et begrænset antal fag og timer er inddraget.

Når forespørgerne har spurgt om gymnasiets fremtid ud fra de etablerede forsøg, er der mange mulige svar, og dog er der måske ikke så mange svar endda. Når man ved, hvilke forsøg der imødekommes, og hvilke der afvises, kan man godt få den mistanke, at ministerens direktorat har bestemte gymnasiemodeller klart højere prioriteret end andre, og jeg kan godt sige, at hvis meningen med de øjeblikkelige forsøg er at skabe forudsætningerne for én og kun én bestemt gymnasiemodel, så er vi fra radikal side også betænkelige.

Fra gymnasielærerside ved jeg, at en del forsøgsansøgninger ikke imødekommes, og nogle undlader måske at ansøge, fordi de på forhånd regner med et afslag.

Folketinget oplever jo med mellemrum, at forberedelserne til større lovgivningsarbejder er så præget af administrationen og interesseorganisationerne, at bordet nærmest fanger. Vi vil ikke acceptere en forsøgspolitik, der

[Ole Vig Jensen]

låser beslutningerne fast, hvis og når vi skal ændre på gymnasiets indhold. Hvis vi skal have en beslutningsproces, hvor der spilles med åbne kort, må alle kvalificerede og gennemarbejdede forsøgsansøgninger behandles positivt.

Det synes, som om direktoratets forsøgs-politik er præget af ganske bestemte opfattelser. Forsøg, der på en eller anden måde indskrænker elevernes valgmuligheder og etablerer mere ensartede niveauer og færre delinger, synes umiddelbart at have sympati hos direktoratet, mens omvendt forsøg, der arbejder med forøgede valgmuligheder, har svære-re ved at vinde gehør.

Fra radikal side kan vi ikke undlade at spore tendenserne til et enstrengt gymnasium, hvor f.eks. eleverne i langt de fleste timer undervises på samme niveau i fællesfag. Vi er ikke tilhængere af en sådan model. Vi synes, det kan være godt at prøve sådanne modeller blandt andre, men vi er principielt tilhængere af at bevare et gymnasium med muligheder for valg af grene.

Vi tror, at elevernes forskellige interesser er et så tungtvejende argument for opdelingen på forskellige grene, at man ved at tilstræbe et enhedsgymnasium gør vold på elevernes lyst til at lære.

Den opbremsning i visse typer af forsøg, som direktoratet har ønsket, synes at være mere pædagogisk bestemt end dikteret af besparelseshensyn. En række fag med små timetal har gennem nogle af disse forsøg opnået gunstige placeringer uden ændringer i det samlede timetal, men, har jeg forstået, disse forsøg er nu blevet bremsset; det gælder f.eks. forsøg med religion og oldtidskundskab.

Hvis meningen her er at fratage disse fag muligheden for at gøre sig gældende og dermed gøre det lettere at afskaffe dem ved en eventuel fremtidig gymnasiereform, må vi sige fra. Hvis gymnasiets fagkreds skal ændres eller der skal ske egentlige udskiftninger – og det vil vi ikke afvise – er det vigtigt at vide, hvordan også få-timers-fagene, som jeg vil kalde dem, har klaret sig, når de får rimelige pædagogiske vilkår.

Ministeren har i en af sine artikler om gymnasiets fremtid i ministeriets eget tidsskrift »Uddannelse« sagt, at et vigtigt formål med ungdomsuddannelse er at gøre de unge i stand til at handle på eget ansvar. Vi be-

tragter gymnasiet som først og fremmest studieforberevende eller, om man vil, uddannelsesforberedende.

Kun en begrænset del af de nuværende gymnasieelever får en højere uddannelse. Selve den uddannelse, som gymnasiet er, har de imidlertid efter mit bedste skøn haft betydelig glæde af, men det er primært en faglig glæde og en udvikling af deres personlighed, som er vigtig i netop 16-19 års alderen.

Vi vil derfor ikke bare se gymnasiet som en uddannelsesform, der skal lære folk at handle, men snarere som en solid optakt til en bogligt orienteret uddannelse. Uanset sådanne betragtninger bør forsøgsvirksomheden i gymnasiet ikke være præget af bestemte uddannelsespolitiske kæphest. Vi ønsker ikke den begrænsning i forsøgsvirksomheden, som forespørgerne synes at have lagt op til med deres forespørgsel, og vi ønsker heller ikke den styrede forsøgsvirksomhed, som direktoratets ledelse synes at have en særlig forkærlighed for.

Vi ønsker ingen glidende udvikling, der pludselig gør bestemte typer af gymnasiereformer nærmest uundgåelige, fordi de i en år-række er blevet understøttet af forsøg. Vi ønsker ikke et gymnasium, hvor de unges valgmuligheder er indskrænket.

Nogle opfatter måske fejlagtigt de unge som meget ensartede, men de har forskellige interesser og lyster, hvad f.eks. grenvalget i gymnasiet er et klart bevis på. Denne valgfrihed ønsker vi sikret. Vi ønsker til gengæld også at sikre gymnasieskolens kvaliteter. Den har vist sig mere fleksibel, end dens kritikere bryder sig om at indrømme, og lærerne har gennem den betydelige forsøgsaktivitet vist, at de er optaget af deres skoleform og gerne vil være med til at gøre den endnu bedre. Det påskønner vi.

Vi ønsker det boglige sigte fastholdt, men vi ser gerne forskellige forsøgstyper fremmet. Vi vil ikke lægge os fast på en bestemt model allerede på nuværende tidspunkt, og vi vil slet ikke acceptere, at man gennem en bevidst styring af forsøgene fremmer bestemte uddannelsespolitiske synspunkter – måske dybest set præget af en udefineret lighedsideologi – og derigennem låser hele diskussionen fast, når folkettinget skal til at vurdere fremtidens gymnasium og dets indhold.

Må jeg til slut sige om den fremsatte dagsorden, som rummer ganske gode ting, at den

[Ole Vig Jensen]

har fået en ejendommelig gang frem til talerstolen. Sandheden om dagsordenen er jo, at der i et godt og grundigt arbejde forud for forespørgselsdebatten blev samlet et ganske bredt flertal for netop den formulering, den har fået, og som jeg har forstået er noget anderledes end den, det konservative folkeparti havde bebudet forud for debatten. Derfor er det selvfølgelig mærkeligt, at partiet pludselig lynhurtigt gør dagsordenen til sin. På den anden side – og det vil jeg benytte lejligheden til at glæde mig over – skal jeg ikke beklage, det store spring fremad hos det konservative folkeparti, og derfor kan jeg sige, at dagsordenen meget langt tiltaler os.

Helle Degen (S):

Jeg vil da starte med at sige, at det var ganske store ord, fru Eva Møller betjente sig af om den forføjede socialdemokratiske uddannelsespolitik. Jeg synes, at disse bemærkninger tydeligt bar præg af sure rønnebær. Det er tydeligt for enhver, der deltager i den uddannelsespolitiske debat, at det konservative folkeparti er ude i en ørkenvandring på dette politiske område, og jeg forstår godt ubehaget og behovet for den højtråben, som vi også her i dag var vidne til.

Udgangspunktet for denne debat må efter vores opfattelse imidlertid være de unges situation. De store ændringer overalt i samfundet, ikke mindst på arbejdsmarkedet, skaber usikkerhed hos de unge. For dem er det ganske svært at overskue, hvilke kvalifikationskrav arbejdsmarkedet vil stille til dem. Det er svært for dem i overgangsperioden efter folkeskolen. Hvad så? Derfor bliver tiden herefter for den unge ofte præget af usikkerhed og afventen. En politisk debat som den, vi skal have i dag, må og skal, også set ud fra vores synspunkt, interessere sig for de tunge problemer for den uddannelsesfremmede del af ungdommen, for restgruppen og for taberne, eller hvordan det nu er vi plejer at udtrykke det.

Dette udtryk for en helhedsvurdering, en uddannelsespolitisk, ungdomspolitisk betragtning er årsag til, at socialdemokratiet ikke mener, at den store gymnasireform kan realiseres netop nu. Det er der vist brug for at gentage også ved denne lejlighed, og hvorfor? Jo, fordi vi netop i disse år er i gang med at bygge et helt nyt uddannelsessystem op for den uddannelsesfremmede del af ung-

dommen med baggrund i principbeslutningen om de 16–19-åriges uddannelsesstilbud.

En god del af folketingets partier enedes om vigtigheden af at etablere en hel vifte af uddannelsesstilbud til de unge, når de forlader folkeskolen, fremfor det alt for begrænsede tilbud, som tidligere generationer blev stillet over for: enten kan du gå i lære, eller du kan gå i gymnasiet, eller du kan, hvad der var virkeligheden for den største part, forblive fagligt forudsætningsløs. Vi står efter vores opfattelse lige nu dér i processen, hvor man er i gang med etableringen af disse uddannelsesstilbud.

Nogle vil så spørge: hvad kommer det gymnasiet ved? Det kommer det meget ved, er svaret, for hvad skal der være af sammenhænge mellem alle disse uddannelsesstilbud for de 16–19-årige? Hvordan skal de forskellige skoleformer samarbejde? Hvad er der af fælles indgange og udgange i vort tilbud til den enkelte unge? Det er efter vores opfattelse for tidligt at sige noget herom, førend formentlig i midten af 1980'erne.

Vi finder det imidlertid interessant, at der siden 1975 er sporet en betydelig interesse for at gøre forsøg med indholdet og strukturen i gymnasiet. Det hænger nok sammen med to ting. Der er registreret en eksplosiv søgning til gymnasiet fra ca. 8.500 i 1962 til ca. 25.000 i 1982. For det andet viser der sig at være en ændret brug af gymnasiet. Mange unge søger f.eks. ind uden at have planer om længerevarende teoretisk uddannelse. Det viser sig også ved et mønster i valg af grene og fag, som er anderledes end tidligere.

I et svar til uddannelsesudvalget her i tinget på bilag 54 under almindelig del redegør ministeren for arten af de forsøg, der gøres, og omfanget heraf. Strukturforsøgenes antal er ikke de mange, ca. 10–15 stykker, men de er ganske interessante. De spænder nemlig meget vidt, lige fra sammenholdte forløb til yderligere grendelinger og forsøg med modul- eller periodelæsning.

Jeg deler ministerens opfattelse, at det er for tidligt endnu derudfra at slutte, hvordan en fremtidig struktur skal være sammenholdt med de andre skoleformer på samme niveau. Hovedparten af de 330 forsøg, som ministeriet indtil nu har godkendt, gør forsøg med styrkelsen af enkelte fag på de højere niveauer, som fru Eva Møller jo var så begejstret for, vægtningen af grupper af fagkombinationer.

[Helle Degn]

ner og forsøg med helt nye fag såsom teknologi, EDB, massemedier og miljø- og naturfaglige fagtilbud.

Det er nok så vigtigt at understrege ved denne lejlighed, at det ikke er undgået vores opmærksomhed, at der er ved at ske en betydelig forskydning mellem den matematiske og den sproglige linje og mellem grenene på de to linjer, hvilket samlet fører til en svækkelse af fremmedsprogenes stilling. Vi deler den bekymring, der er kommet til udtryk og ville ønske, at der blev gjort nogle flere forsøg, som kunne modvirke tendensen til, at matematikere ikke får lært sig fremmedsprog, og at de sproglige ikke får lært sig naturfag.

Gymnasiets indhold og uddannelses- og aktivitetstilbud må efter min opfattelse ses i sammenhæng med en generel ungdomspolitik. Den tidligere frigørelse fra hjem og forældre stiller stigende krav til uddannelsesinstitutionernes evne til at skabe rammer for og inspiration til indhold i de unges liv. Ja men, vil de konservative nu huske at sige, vi skal jo sikre gymnasiets høje niveau. Gymnasiets såkaldte høje faglige niveau, som åbenbart er så vigtigt, bør efter vores opfattelse ikke fortsat være bundet til alene at blive målt i bøger, ord og papir, med stærk vægt på paratviden fra i går. Gymnasiet bør efter vor opfattelse have fjernet sit skær af embedsmands- og eliteskole og sit frækenagtige forhold til arbejdsmarkedet og specielt det private arbejdsmarked.

Der er efter vores opfattelse brug for en mere åben struktur, som kan opleves som en naturlig forlængelse af folkeskolen for den unge. Forlængelsen bør ikke være et traditionelt enhedsgymnasium som det, f.eks. hr. Bertel Haarder gør sig til talsmand for og sikkert har gået i, for det passer formentlig ikke til den livs- og arbejdsmarkedssituation, som hans døtre vil opleve bare 10 år ud i fremtiden.

Naturligvis ser vi den debat, som udspiller sig inden for gymnasiets egne rammer, som et udtryk for grøde i et traditionelt stift uddannelsessystem og som et forsøg på at påkalde sig vores opmærksomhed, og vi lytter ivrigt. Vi er stadig af den opfattelse, at en gymnasireform ikke bør gennemføres isoleret fra de øvrige ungdomsuddannelser. Principbeslutningen om de 16-19-åriges uddannelses tilbud er efter vores opfattelse kun

halvt realiseret, hvis ikke også gymnasiet moderniseres og smidiggøres. Men rækkefølgen er for os klar, idet vi mener, at det bør foregå med skyldig respekt for udviklingen inden for erhvervsuddannelserne. Det konservative folkeparti jævnlige tilbagevendende forsøg på en ændret reformprioritering kan vi således ikke støtte eller medvirke til. Forsøgsvirksomheden og dens omfang og art finder vi positiv og velafbalanceret.

Til slut skal jeg angående dagsordenen sige, at jeg er enig med hr. Ole Vig Jensen i, at det er en usædvanlig politisk fremgangsmåde. Fru Eva Møller fremsætter et dagsordensforslag, som man nok kan undre sig noget over, efter at man har lyttet til hendes ordførertale, og man må sige, at det står i meget skarp kontrast til indholdet af ordførertalen. På trods af dette vil det da også glæde socialdemokratiet, hvis det konservative folkeparti kan stemme for dette dagsordensforslag.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg skal blot i anledning af de bemærkninger, der er faldet både fra hr. Ole Vig Jensen og fru Helle Degn om dagsordensforslaget, sige, at det konservative folkeparti ønsker naturligvis så bred en tilslutning til vore tanker som muligt. Vores oprindelige dagsordensforslag gik ud på, at vi ønskede at sikre det almindelige og studieforbereende indhold i gymnasiet. Der var andre partier, der sagde, at de ønskede ingen eksempler på disse to formål, og at de gerne ville tage det til efterretning, og at disse partier vidste, hvad ministeren ville sige. Det vidste jeg ikke på forhånd. Jeg havde ikke ventet, at ministeren var så positiv i sin tale, og derfor synes jeg, det er glædeligt at kunne tage det til efterretning. Så længe vi herinde kan enes om at sikre det almindelige og det studieforbereende i det danske gymnasium, vil vi gerne være med.

(Kort bemærkning).

Helle Degn (S):

Det skal blot være for at gentage og understrege, at jeg synes, det er ganske glimrende, at vi kan samle et stort flertal om denne dagsorden, for teksten er helt fin, men står i

[Helle Degn]

absolut kontrast til den ordførertale, fru Eva Møller netop har holdt her fra talerstolen. Derfor skal det da også glæde os, hvis man så hurtigt kan komme over sine egne principielle synspunkter og kan tilslutte sig en sådan dagsorden.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Der er ikke tale om at komme over nogen egne principielle synspunkter, for jeg har i modsætning til fru Helle Degn været med til at udarbejde det dagsordensforslag, om hvilket der nu stemmes. Jeg har været med til at få indføjet ordene »studieforberedende« og »almendannende« i det forslag, som hr. Ole Vig Jensen oprindeligt kom med. Da disse ord, som for det konservative folkeparti er væsentlige, kom ind, kunne vi støtte dagsordensforslaget.

Riishøj (SF):

Af en simpel gennemgang af debatten om gymnasiets fremtid i dagspressen forstår man, at denne forespørgsel er blevet rejst. Gymnasiet er jo en gammel og ærværdig uddannelsesinstitution, der ikke mindst i de sidste år har været underkastet voldsomme forandringer. Gymnasiet er blevet en bred ungdomsuddannelse, og ganske uanset ministerielle bestemmelser er der sket store forandringer i gymnasiets dagligdag. Den meget brede rekruttering til gymnasiet stiller såvel lærere som de uddannelsespolitiske beslutningstagere over for et afgørende valg: ønsker man at fastholde den store tilgang, eller ønsker man, at gymnasiet skal være en eliteskole sigtende mod først og fremmest de videregående uddannelser? Af debatten, der indtil nu er ført, kan man tydeligt mærke, at det er den egentlige problemstilling.

Der er ikke tvivl om, hvad de konservative mener i denne sag: ud fra forestillinger om, at de boglige uddannelser skal være forbeholdt ganske få, og ud fra en bestemt opfattelse af begrebet det høje faglige niveau råber man vagt i gevær over for alle reformer, der sigter på at gøre gymnasiets struktur egnet til optagelse af en stor årgang af de 16-19-årige. Da de reformforsøg, der i de seneste år er gennemført eller er under gennemførelse på en lang række af gymnasierne, netop sigter mod en tilpasning af gymnasiets struktur til

nye tider, udfoldes der anstrengelser for at fastholde en forældet gymnasiestruktur og for at se bort fra den forsøgsvirksomhed og de forandringer, der rent faktisk er sket.

SF er af den opfattelse, at gymnasiet, som det har udviklet sig, ikke er en egentlig dårlig uddannelse. Det er glædeligt, at en voksende del også af arbejderklassens børn viser interesse for uddannelser, der, hvad enten man kan lide det eller ej, dog giver adgang til top-poster inden for det offentlige og inden for den private sektor.

Vi deler ikke den opfattelse, der beklageligvis trives inden for selv socialdemokratiske rækker, at den stigende gymnasietilgang i sig selv er beklagelig. Ønsket om uddannelse er et sundhedstegn i et demokrati, og ingen skal påstå, at teoretiske uddannelser er forbeholdt ganske bestemte dele af den danske befolkning.

SF stiller sig derfor positivt over for, at de såkaldte grenforsøg erstattes af andre typer af forsøg, det vil sige forsøg, der i højere grad tager deres udgangspunkt i det moderne industrisamfunds voksende problemer, og som lægger vægten på elevernes evne til selvstændigt og problemløsende arbejde. Af nøjagtig samme grund kan vi støtte målsætningen om at styrke det tværfaglige samarbejde, der er en bestanddel af forsøgene, f.eks. på Herlev gymnasium og på Marselisborg gymnasium. Vi støtter også tendensen i forsøget i Gentofte, hvor i hvert fald ét mål er nedbrydelse af den skarpe skillelinje mellem det matematiske og det sproglige gymnasium. Undervisningsministeren har jo ret i, at det sproglige gymnasium i udpræget grad er blevet et pigegymnasium og er blevet en nedvurderet del af gymnasiet. Vi ser i Gentofteforsøget det positive, at eleverne forud for valget af tilvalgsfag i 2. g og 3. g i en fælles 1. g stifter bekendtskab med de samfundsfaglige, sproglige, naturvidenskabelige og kulturhistoriske discipliner. Den alt for skarpe skelnen mellem samfundsvidenskaber, humaniora og naturvidenskab, vi ser i vores nuværende gymnasium, er forældet. Derfor er det vigtigt, at eleverne ikke mindst i 1. g får en forståelse for denne tværfaglige sammenhæng. Tværfaglig og projektorienteret undervisning, rigtigt tilrettelagt og med engagement, ikke mindst fra lærerside, kan give denne forståelse hos eleverne. Det er klart, at de forsøg, der køres, skal vurderes, og vores

[Riishøj]

endelige stillingtagen, herunder stillingtagen til fagstrukturen i gymnasiet, er naturligvis også bestemt af den evaluering af forsøgene, som kommer.

Vi er imod, at fag som f.eks. sprogfag, samfundsfag og biologi skal blive rene vedhæng til et stift og matematisk orienteret gymnasium. Den stærke tilgang til det matematiske gymnasium er ikke udtryk for, at der er en speciel interesse for det såkaldte meget høje niveau. Et stigende antal elever vælger biologisk gren, samfundsfaglig gren eller musikgren ud fra ønsket om at skaffe sig kvalifikationer i fag, der sigter imod en bred vifte af videregående uddannelser, ikke nødvendigvis uddannelser på universiteter og højere læreanstalter. Fremtidens gymnasium bør være en grunduddannelse, der understreger evner som modenhed, selvstændighed og evnen til problemløsning. De evner skabes ikke gennem en bevidstløs indlæring af facts, som tilfældet var i den gamle og stærkt forældede gymnasieskole, visse i dette folketing stadig væk drømmer om. Hermed er vi tilbage til det såkaldte høje faglige niveau, som der jo tales meget om. Jeg har allerede nævnt, at gymnasierne rent faktisk ikke gennem deres grenvalg har bevæget sig bort fra ønsket om det såkaldte meget høje niveau, som sigter specifikt mod længerevarende uddannelser.

I fremtidens gymnasium, som vi forestiller os det, vil der stadig være mulighed for tilvalgsfag. Det er klart, at man ikke kan have fuldstændig ensartet faglig undervisning for alle gymnasieelever. Vi lægger vægt på en mindre fagtrængsel, en god balance mellem de sproglige, samfundsfaglige, humanistiske og naturvidenskabelige discipliner, men vi har ikke lagt os fast på en bestemt fagstruktur. Vi lægger, som jeg har nævnt, vægt på tværfaglighed, selvstændigt arbejde, og vi lægger ikke mindst vægt på elevdemokratiet, som meget tit bliver overset i gymnasiedebatten. Det skal også understreges, at en egentlig løsning af gymnasiets problemer kræver en ordning af faktorer uden for gymnasiet. Vi deler den opfattelse, at man parallelt med at gøre gymnasiet bedre egnet naturligvis skal styrke de mere erhvervsrettede uddannelser, ikke mindst EFG-uddannelserne og andre uddannelser for de unge, som ikke ønsker at gå i gymnasiet.

SF vil – det skal være min konklusion – arbejde positivt for, at det forsøgsarbejde,

der nu gøres i gymnasiet, bliver fulgt op af en gymnasiereform. Vi er ikke ukritiske over for dele af det forsøgsarbejde, der gøres, men vi synes, det er væsentligt, at det gøres, og at der meget snart sker en evaluering af de forsøg.

Den dagsorden, fru Eva Møller har foreslået, kan vi heller ikke gå imod. Den er temmelig intetsigende og ude af trit med den voldsomme kritik, fru Eva Møller kom med i sin ordførertale, og som jeg håber hun tilbagekalder. Jeg kan ikke se, at der er noget i vejen for, at et bredt flertal i folketinget tilslutter sig de formuleringer, der er, men vi kan altså ikke tage den dagsorden til indtægt for en kritik af, at der udfoldes forsøgsvirksomhed i gymnasiet, der sigter på en reform, der gør gymnasiet meningsfuldt for de 16-19-årige. Det er på den baggrund, vi kan tilslutte os formuleringerne, ikke på baggrund af fru Eva Møllers ordførertale.

Halvgaard (FP):

Set fra de unges synspunkt er vilkårene i samfundet både alvorlige og deprimerende. Eleverne i folkeskolens ældste klasser, 9. og 10. klasse, ser i disse år ikke fremtiden som noget lyst og tillokkende, men som noget, der i høj grad er præget af samfundets krisesituation med arbejdsløshed, og det kan for deres vedkommende betyde vanskeligheder ved opnåelse af enten en læreplads eller en uddannelsesplads.

Det er derfor naturligt, at de unge, der mener at have selv den mindste chance for at forlænge skoletiden, vælger denne udvej, nemlig den 3-årige gymnasieuddannelse. Og gør de det ikke selv, så sørger forældrene, så vidt det er muligt, for at få deres børn ind i gymnasiet, og det er forståeligt. På samme måde, som der tidligere var et gement slagsmål om at få børnene ind i folkeskolens eksamensklasser, i realafdelingen, så er der et pres på folkeskolens lærerstab med hensyn til afgivelse af stemplet »egnet« eller »måske egnet«, der automatisk åbner gymnasiets døre for vedkommende elev. Med den udvikling, der i de senere år er sket i folkeskolen, med en væsentlig devaluering af kravene til faglig kunnen og med en eksamensordning, der grænser til den rene parodi, kan lærerne med god samvittighed bruge stemplet »egnet« eller »måske egnet«. Sorteper gives iv-

[Halvgaard]

dere til gymnasiet, og situationen her er den, at hvor man tidligere alene kunne tilrettelægge en undervisning for unge, der havde brug for studieforberedende undervisning til de videregående uddannelser – det vil sige for elever, der var studieegnede, ca. 15–20 pct. af en skoleårgang – så skal man nu tilrettelægge en undervisning for op til 40–50 pct. af en årgang, hvoraf vel halvdelen aldrig skulle have haft adgang til gymnasiet, fordi de hverken fagligt eller interessenæssigt er egnede til eller motiveret for undervisningen i gymnasiet, som det har været.

Det skaber uvilkårligt problemer og kritik af undervisningen, og kritikken kommer naturligvis fra de elever, der ikke kan følge den normale undervisning, og hvorfra kravene om en ændring af gymnasiet stærkest kommer til orde. Ud fra devisen, som vi allerede har hørt én gang i dag: hvad ikke alle kan lære, skal ingen lære, er disse elevers kritik bakket op politisk af de socialdemokratiske undervisningsministre, der således bærer hovedansvaret for den devaluering af det faglige niveau, som i lighed med udviklingen i folkeskolen nu også er nået til gymnasiet. Selv om gymnasieeleverne med de voksende problemer klart kan se det uheldige i udviklingen, har lærerorganisationen forholdt sig forbavsende tavs på grund af hensynet til den store arbejdsløshed blandt gymnasielærerne.

Sluttelig vil de højere uddannelsesinstitutioner stå med sorte per, og det betyder, at man her står med et elevmateriale, der hverken fagligt eller sprogligt kan leve op til de krav, der er forudsætningen for et normalt videregående studieførløb, og det vil for samfundets vedkommende være en katastrofe.

Det centrale uddannelsesråd, der i sin tid barslede med U 90, arbejder tydeligt med tanken om en 12-årig enhedsskole, en 9-årig grundskole plus en 3-årig gymnasieskole stort set for alle, hvor faggrænserne gradvis opløses på bekostning af alsidighed og faglig indsigt. Man glemmer, at uddannelsessystemet skal tilgodese elevernes forskellige evner og interesser, og det gælder både folkeskolen og gymnasiet. Tanker om at omdanne gymnasiet til en ny uddannelsesinstitution, der sigter på såvel fortsatte studier som erhvervsarbejde, er efter vor opfattelse fejlagtige og overflødige. Vi har erhvervskolerne,

der tilgodeser erhvervenes forhold, og de har den fordel, at deres uddannelse er opbygget i samarbejde med arbejdsgiverorganisationerne og de faglige organisationer, hvilket giver sikkerhed for, at uddannelserne er tilpasset arbejdspladsernes krav.

Den øgede tilgang til gymnasierne skal således efter fremskridtspartiets opfattelse ikke klares ved at tilføre det almene gymnasium ligegyldige fag, samlæsningseksperimenter osv., for ikke at tale om at slække på kravene til det faglige niveau, men ved at man henviser til og anvender de uddannelsesmuligheder, der rent faktisk eksisterer i dag.

Ved en stor del af landets handelsskoler kan der f.eks. læses HH, der netop opfylder behovene for en gymnasial kompetencegivende uddannelse, og også på tekniske skoler. Grunden til, at de ressourcer, der findes på handelsskolerne og de tekniske skoler, ikke udnyttes, skal sikkert findes i, at folkeskolens vejledere ikke i tilstrækkeligt omfang er bekendt med disse muligheder. Det er erhvervslivets studentereksamen, og nu arbejder man også på at få en teknisk studentereksamen ind.

Diskussionen om EFG kontra mesterlære har også gjort eleverne usikre. Fra begyndelsen af 1960'erne svigtede de unge denne uddannelsesform til fordel for gymnasierne, og selv om man i 1977 vedtog loven om de erhvervsfaglige grunduddannelser, som skulle gøre lærlingeforholdet endnu mere attraktivt, så foretrak mange unge stadig gymnasiet for så senere at påbegynde et lærlingeforhold, og det kan ikke være rimeligt. Det er det heller ikke, når man næsten overalt oplever, at det er unge med studentereksamen, der snupper uddannelses tilbud fra dem, der går ud af folkeskolen efter 9. eller 10. klasse, og som på papiret er kvalificerede. Dette, som man taler meget om blandt unge, er medvirkende til, at søgningen til gymnasiet bliver helt overdimensioneret.

Fremskridtspartiet har gang på gang peget på skævhederne i uddannelsessystemet. Vi har ønsket en omfattende revision, men har samtidig hævdet, at forudsætningerne herfor er, at vi først bringer orden i folkeskolen. Det er folkeskolen, der er basis for ethvert videre uddannelsesforløb, og derfor er det her, vi først og fremmest må sætte ind. Folkeskolen med dens løse formuleringer om

[Halvgaard]

krav til eleverne vedrørende fagprøver og eksamensordninger har skabt uro og usikkerhed også i det videre uddannelsesforløb og har forringet det faglige grundlag. Disse fejl må rettes. Det må være i de unges egen interesse, at det er folketinget, der påtager sig ansvaret for en styring af uddannelseskapa- citeten, således at de uddannelser, der retter sig imod erhvervslivet, får førsteprioritet, og det haster. Det vil betyde skærpet adgang til gymnasiet fra folkeskolen, men samtidig, at adgangen til erhvervsuddannelserne gøres mere tiltrækkende for de unge.

Mimi Stilling Jakobsen (CD):

Da vi for et år siden i denne sal debatterede gymnasiets forhold, som vi gør det i dag, blev der konstateret et klart flertal imod, at man skulle lave gymnasiestrukturen om, og jeg tror, at det allerede nu er klart, at dette flertal stadig væk eksisterer. Det giver sig formentlig senere i dag udtryk i et dagsordensforslag, som vi kan støtte, det kan jeg sige med det samme. Ikke mindst efter hr. Ole Vig Jensens tale i dag er det også klart, at der i hvert fald er et flertal her i tinget, som mener det samme som den dagsorden, selv om det flertal måske ikke omfatter alle de partier, det stemmer for dagsordenen.

Der er altså ikke et flertal i øjeblikket for at ændre gymnasiets struktur og indhold, og alligevel er vi – som flere har været inde på – mange, der føler, at det skrider i kraft af forsøgsvirksomheden. Der er jo ikke bare tale om, at man ude omkring, decentralt, finder nogle nye områder, man kunne tænke sig at udvikle, finder nye ideer. Der er også tale om, at selve det, at man har et bevillingssystem, der belønner eller tilgodeser forsøg, selvfølgelig virker tillokkende i sig selv, og der er ingen tvivl om, at forsøgsbevillinger styrer. Problemet med forsøg generelt er tit, at man i forsøgsperioden får stillet ressourcer til rådighed, som man normalt ikke ville have fået, og som man ikke får bagefter, hvis dette forsøgs indhold bliver gjort til norm. Det er muligvis derfor, der er så mange forsøg, der lykkes. Det er ikke, fordi de skal lykkes – det vil jeg ikke påstå – men det er i hvert fald, fordi man ressourcemæssigt er bedre stillet, end man ville være under normale forhold, og det kan selvfølgelig virke tillokkende med hensyn til forsøgsvirksomheden rundt omkring.

Jeg mener heller ikke, at det er tilfældigt, hvilke forsøg der bliver fremmet, hvilket man rundt omkring har fornemmelsen af at der ses med velvilje på i direktoratet. Vi oprem- sede det for et år siden, og indholdet, emne- listen, er ikke blevet meget større siden da. Det er et spørgsmål om: væk med gren- og linjedeling, det er et spørgsmål om tværfag- lighed, om projektorienteret undervisning, om emneorienteret undervisning, om modu- ler og praktik osv.

Man må ind imellem, når man lytter til denne debat, knibe sig lidt i armen for at huske, at det ikke er folkeskolen, vi diskutere- rer, for på mange måder er det præcis de samme emner, vi tager op. Det er i hvert fald præcis de samme forsøg, der bliver sat i gang, når man har talt folkeskolelov og den forsøgsvirksomhed, der foregår dér. Om det vil nogle sige: det er da heldigt, for så ser vi det jo i et samlet forløb, og eleverne vil også føle det som et samlet forløb. Men spørgsmå- let er, hvor man sætter grænsen, hvor man stopper op, hvornår man begynder at specia- lisere sig, hvornår man skal vælge. Hvornår skal eleven – stadig væk selvfølgelig med hensyntagen til det almindennende, men dog alligevel – begynde at spore sig ind på, hvad man kunne tænke sig at beskæftige sig med for alvor og på det højeste niveau?

Vi har de samme forsøg i folkeskolen. Man udskyder valgene, og det gør man ved, at man gennemfører § 8, stk. 3, nemlig sam- læsningen. Man søger den ikke-fagdelte un- dervisning, bl.a. i 6.-7. klasse i historie, bio- logi og geografi, man søger den i dansk, samtidsorientering og forskellige andre fag på de højeste klassetrin, og de samme ten- denser gør sig altså gældende her.

Vi ser stadig væk fra CDs side dette som et forsøg på at komme væk fra kravet om konkret viden, det, der nedsættende bliver kaldt paratviden. Og det må da også siges, at jo flere konkrete færdigheder der kræves, jo mere afslørende er det, om man kan klare det eller ej. Vi ser også ganske klart en af- standtagen fra det, der kunne kaldes det in- tellektuelle eller de intellektuelle værdier, og det synes jeg er kedeligt. Ikke mindst på et område som gymnasiet kan det forekomme besynderligt, at man forsøger at nedvurdere det boglige, det intellektuelle og det, der kan begynde at ligne en videnskabelig arbejdsme- tode. Det betyder ikke, at disse fag i gymna-

[Mimi Stilling Jakobsen]

siet skal have det samme indhold, som de havde for 50 år siden. Det vil ændre sig, og det skal ændre sig. Ministeren var selv inde på, at det nu måtte være på tide, at man overvejede, om man ikke kunne få spansk ind som et valgfrit fag. Jeg er ganske enig med ministeren. Vi ville sikkert på en lang, lang række andre områder kunne blive enige om, at der er emner – det har vi jo bare ikke noget at gøre med i folketinget – som må vige for andre emner, fordi der kommer nye behov. Ministeren nævnte selv datalogi og andre ting.

Tendensen er altså at komme bort fra fagopdelingen, fordi man siger, den er gammeldags. Ja men der er jo nok en grund til, at man har fagopdeling. Fag har dels forskellige emner, de beskæftiger sig med, dels en forskellig metode. Det ønsker man altså ikke længere at tilgodese. Det bliver en gang sammenkogte retter, hvor man kan plukke lidt op af den gryde og lidt op af den gryde og så beskæftige sig med, hvad man synes kunne være interessant. Det er sikkert interessant, men det kan ikke give det overblik og det grundlag, som er nødvendigt, hvis man overhovedet fortsat skal kalde gymnasiet almindennende.

Jeg vil også godt spørge: hvad er endemålet for ministeren? Ministeren siger blødt og rundt formuleret, at ministeren endnu ikke har lagt sig fast på, hvordan gymnasiet skal se ud. Ja men hvor er det, vi skal hen? Er det den 12-årige enhedsskole? Er det, som LO udtrykte det, maskinarbejderne og civilingeniørerne, der skal gå hånd i hånd igennem hele uddannelsesforløbet? Er det stadig væk den holdning, at det jo ikke er finere med bøger, men alligevel? Er det stadig væk sådan, at man vil lægge flere boglige fag over i de praktiske uddannelser, mere praktisk aktivitet, kreative fag ind i de boglige uddannelser? På et eller andet tidspunkt har man så to uddannelser, der ligner hinanden så meget, at man af ressourcemæssige grunde lige så godt kan lægge dem sammen, og så har man en enhedsuddannelse for de 16–19-årige.

Hr. Ole Vig Jensen var i sin tale inde på, at vi ikke må gøre det her med lukkede øjne. Jeg synes, ministeren må spille ud mere konkret, gerne i dag, og sige, hvor ministeren gerne vil hen. Det føler jeg ikke ministeren har gjort i dag. Der var absolut tilløb til det i

rektortalen i 1980, og det er da også muligt, at ministeren stadig væk mener det. Men jeg synes stadig væk, at vi famler os frem i blinde, når vi ikke ved, hvad det er for synspunkter, vi har med at gøre.

For centrum-demokraterne er der for så vidt ikke meget nyt at melde i forhold til for et år siden. Vi finder stadig væk, at gymnasiet bør være den studieforberedende, den almindennende uddannelse, og det har vi også tilkendegivet, da jeg sagde, at vi ville stemme for dagsordenen. Det skal stadig væk være en eksamen med det fagligt højeste niveau, og det skal afgjort være for dem, der har lyst til og interesse for at gå den vej.

Centrum-demokraterne har tidligere fremsat forslag her i folketinget om et 4-årigt gymnasium, og det står vi stadig væk ved. Når man kom med indvendingen om, at det måtte være en nødløsning, ville jeg gerne acceptere det, det var det faktisk ment som. I mangel af en afgangsprøve fra folkeskolen, som virkelig kunne give adgang til en lang række mellemuddannelser, så vi gerne, at man gik fra folkeskolens 9. klasse over i gymnasiet, tog en 2-årig eksamen først, hvorefter man havde adgang til en lang række mellemuddannelser, hvortil der i dag kræves en fuld studentereksamen. Vi er ikke tilhængere af, at man skruer kravene op til alle disse uddannelser og siger: nu er det næsten kun studenter, der kan bruges. Efter disse 2 år kunne man vælge enten at gå ud med denne eksamen, og det gav så adgang til disse uddannelser, eller man kunne gå videre i en rent studieforberedende 2 års periode, som så blev afsluttet med en studentereksamen.

Vi har ikke i år genfremsat dette forslag, men jeg tør roligt love, at det nok skal komme frem igen. Der er jo ingen grund til med kortere mellemrum at indkassere flere nederlag end højst nødvendigt, så vi har besluttet at springe denne periode over, men vi skal da gerne vende tilbage med det.

Som sagt synes jeg, at ministeren må komme op og fortælle, hvor man vil hen. Det kan godt være, at der ikke i undervisningsministeriet er truffet afgørelse om det, men stadig væk har vi dog en socialdemokratisk minister, vi har en fagbevægelse, og vi har et socialdemokrati, der siger adskillige ting om, hvor de ønsker at vi skal hen, og vi vil gerne

[Mimi Stilling Jakobsen]

høre, i hvor høj grad ministeren mener, at disse ønsker bør imødekommes.

Tinning (VS):

Jeg mener faktisk, at det vigtigste i denne debat ville være at opfordre tinget til at rette den både varm og hjertelig tak til fru Eva Møller for hendes store arbejde for at bibringe denne debat et underholdende element. Jeg synes specielt, at vi nåede, om man så må sige, højdepunktet, da fru Eva Møller forsøgte at tage æren for, at de to ord »studieforberedende« og »almendannende« var kommet med i dagsordensforslaget. Det turde dog ellers være almindeligt kendt, at noget af det, denne diskussion drejer sig om, lige præcis er, hvordan vi forstår »studieforberedende« indhold, og hvordan vi forstår »almendannende« indhold, og specielt hvordan vi forstår vægningen af de to elementer i gymnasieuddannelsen i forhold til hinanden. Men alt i alt er der altså kommet en dagsorden, som samler et utroligt bredt flertal, vel først og fremmest fordi den ikke siger noget som helst.

Desværre kan takken ikke række ret meget videre i forhold til en række af de andre ting, fru Eva Møller har delagtiggjort tinget i. Vi fik at vide, at det i dag i høj grad er attraktivt at udføre forsøg, bl.a. fordi der kommer en masse penge til det, men også fordi man får det her progressive image, som en del – her tænker jeg ikke på fru Eva Møller – forsøger at opnå.

Nu er det faktisk sådan, at det ikke er spor attraktivt. Det fremgår af det store flertal af forsøgsrapporter, vi alle sammen har lejlighed til at sætte os ind i, at det faktisk er forbundet med et enormt merarbejde – som i vid udstrækning er ulønnet, selv om der er en vis reduktion tilknyttet – at lave disse forsøg. Så det er såmænd ikke spor attraktivt. Når forsøgene bliver lavet alligevel, er det selvfølgelig, fordi gymnasielærerne og eleverne, men især lærerne i denne situation, daglig på deres krop føler et brændende behov for at få lavet om på det gymnasium, vi har i dag, fordi det ikke fungerer særlig godt.

Vi fik også at vide, at der burde laves en uvildig vurdering af forsøgene. Jeg vil da godt efterlyse, hvem i alverden der skulle lave den. Det lyder som en af de sædvanlige myter om, at der et eller andet sted findes nogen, som ligger inde med den objektive

sandhed, columbusægget og alt det dér. Vi har også fået at vide, at eleverne godt vil have grendeling, og at flertallet af dem gerne vil have endnu flere valgmuligheder. Gad vide, hvor fru Eva Møller ved det fra.

Så har vi også fået at vide, for nu at tage det sidste, at fagintegrationen desværre for ofte fører til snak, men hvis man arbejder med tingene på et højt fagligt niveau – hvad det så ellers er for noget – vil man få forståelse for videnskabelig tankegang, og man vil få udviklet sin abstraktionsevne, sine kundskaber, sin forståelse, sine analyseevner og sine vurderingsevner. Det forekommer mig, at fru Eva Møller allerede har dementeret, at der skulle være noget om det.

Når det drejer sig om forsøg, så synes jeg, det er temmelig beklageligt, at det, man har valgt på de statslige forsøgsskoler, er at lave den opdeling, vi i dag opererer med i henholdsvis Herlev, hvor man laver forsøg med strukturen og med indholdet, og i Avedøre, hvor man laver forsøg med demokratiet og med, hvem der styrer skolen i dagligdagen, og alt det dér, simpelt hen fordi det er utrolig svært at skille de ting ad og lave forsøg med den ene side og lade resten forblive uforandret – eller omvendt – og tro, at vi kan lære meget af det.

Jeg synes også, det er beklageligt, at det i dag er sådan, at selv en række af de forsøgsansøgninger, der faktisk bliver godkendt, bliver stoppet rundt omkring i amterne, og det er, fordi amterne i en række tilfælde faktisk skal stille nogle penge til rådighed, og det gælder også penge til den reduktion, som selvfølgelig bør være tilknyttet. Derfor vil jeg godt spørge undervisningsministeren, om der overhovedet er planer om at ændre det forhold. Det tror jeg såmænd ikke. Det siger noget om, at samtidig med, at den meget store vilje til at lave forsøg og den brede opbakning bag forsøg er der, accepterer man, at en del af det faktisk bliver stoppet i amterne. Det er et problem, fordi det selvfølgelig er afgørende, at vi får lavet så mange forsøg som overhovedet muligt, for vores skyld også gerne forsøg med forskellige udgangspunkter, for er der noget, vi har brug for, er det selvfølgelig nogle forsøg, der tager forskellige udgangspunkter og siger noget om, hvad man kan lære af det.

Det mest afgørende er efter vores mening, at man, når man laver det forsøgsarbejde,

[Tinning]

sørger for at få eleverne inddraget i forberedelsesarbejdet, så vidt det kan lade sig gøre. Det er klart, at der er nogle problemer, fordi en del af forsøgene jo sigter på de elever, der ikke er begyndt på skolen endnu. Man må under alle omstændigheder sørge for, at der bliver mulighed for en selvstændig evaluering af disse forsøg fra elevside, for det er jo hverken for vores eller for lærernes eller for nogen som helst andres skyld – formentlig da – end elevernes, man snakker om, at der må gøres et eller andet ved gymnasiet.

Jeg tror ikke et øjeblik på, at der kommer noget, der ligner en gymnasierreform, i 1985; men nu kan vi jo vente og se. Når vi engang kommer til at tage stilling til det, om det så bliver i 1985, i 1987 eller i 1992, så synes vi, det er vigtigt at undersøge, i hvor høj grad de reformforsøg, der måtte være, peger i retning af en styrkelse af elevdemokratiet. Et af de største problemer, som der ikke er gjort meget ud af i debatten her, ved gymnasiet, som det tager sig ud, og som det fungerer i dag, er, at elevdemokratiet har utrolig vanskeligt ved at trives. Jeg er udmærket klar over, at der findes den såkaldte medbestemmelsesparagraf, som handler om, at eleverne skal inddrages i bestemmelsen om, hvad der skal undervises i, hvordan og alt det dér, men jeg ved også fra egne praktiske erfaringer, hvor vanskeligt det er for gymnasieelever at tage stilling til, om vi nu skal gøre tingene på den ene eller den anden måde, når de ikke har nogen som helst forudsætninger for at vide, hvad konsekvenserne af det er.

Hvis man skal styrke elevdemokratiet, er det afgørende at få fjernet en række af de elementer, der i dag fremmer konkurrencen imellem eleverne. Det drejer sig om karakterer og om eksamen og så sandelig også om adgangsbegrænsningen. Det drejer sig også om en af de ting, vi har diskuteret tidligere herinde, nemlig: er det muligt, når man går i gymnasiet, at få så mange penge, at man får dækning for sine faktiske leveomkostninger? Også på det område gælder det, at hvis ikke man er økonomisk selvstændig, så er det faktisk utrolig svært at fungere som selvstændigt individ, og vi har jo for tiden en elendig SU og en elendig ungdomsydelse og ikke nogen som helst udsigt til, at det bliver nævneværdigt bedre.

Derudover er der en række bitte, bitte, bitte små ting, som man sådan set allerede

kunne gøre i dag, og som man i hvert fald efter vores mening må arbejde videre med. Det er ting i retning af klassens time også i gymnasiet, flere fællestimer, flere featureuger og den slags ting, som alle sammen sigter på at styrke og udvikle elevernes evne til at fungere i et kollektiv, til at fungere i et fællesskab og til at fungere i et levende demokrati med hinanden. Noget af det, man også kunne forestille sig, var noget så banalt, havde jeg nær sagt, som, at introduktionen af nye gymnasieelever blev overladt til eleverne selv.

Hvis vi skal sige noget om den strukturelle side af sagen, og det kunne der være god grund til, synes jeg, så er det vores helt grundlæggende holdning, at det, det drejer sig om i gymnasiet, er at fastholde det ubrudte 3-årige forløb. Derfor har vi i modsætning til socialistisk folkeparti, forstår jeg, ikke nogen som helst sympati for, at man bevæger sig i retning af at starte noget, der meget nemt kan ende i en slags modulopbygget gymnasium. Vi er selvfølgelig ikke sådan, at vi siger, at alting, som handler om et eller andet fælles basisår eller sådan noget, nødvendigvis må ende dér, men vi er meget på vagt over for, at man på forskellige leder og kanter kommer til at introducere det modulopbyggede gymnasium, som i hvert fald på nogle leder svarer ganske udmærket til socialdemokratiets sædvanlige teknokratiske facon og til en uddannelsespolitik, hvor det tit drejer sig om, at hvis vi kan få lavet tilstrækkelig mange små kasser, hvor man kan gå af og stå på og komme ud og komme ind og sådan noget, så er det helt fint. Problemet er bare, at hvis man giver en selvstændig kompetence – jeg vil godt høre, om undervisningsministeren er enig i, at det skal man i hvert fald ikke – f.eks. på et basisår i gymnasiet, så er man godt i gang med at forstærke den opsplittning af gymnasiet, som dominerer det allerede i dag. Jeg mener også, det er vigtigt at få fjernet den gren- og linjedelning, der er, men samtidig kan man udmærket fastholde noget, der i debatten normalt kaldes toning, men som altså ikke er andet end begrænsede former for tilvalg og begrænsede muligheder for at uddybe sin faglige viden og sin faglige kunnen på mere afgrænsede områder.

Faggrænserne skal selvfølgelig også fjernes. Vedrørende fagintegrationen er det jo

[Tinning]

rigtigt, som fru Mimi Stilling Jakobsen var inde på det, at vi har den samme debat endnu en gang. Det drejer sig stadig væk om, at selve det, at man forsøger at belyse et problem, ikke ud fra et eller andet fag, men ud fra en helhedsbetragtning og ud fra de forskellige fagområder, som faktisk kan tjene til at sige noget om det problem, ikke fører til – det viser erfaringerne – at man havner i snak eller platheder eller noget som helst andet. Det kan tværtimod føre til, at man udvikler sin helhedsforståelse og ikke bare udvikler sin evne til at se et lille aspekt her og et lille aspekt dér.

Til sidst skal jeg understrege, at vi mener, det er vigtigt at arbejde for, at man, når der laves de her forsøg med ændrede strukturer eller en anden brug af bekendtgørelsen, eller hvad det er, sikrer, at det merarbejde, der er en følge af forsøgene, bliver lønnet fuldt ud. Derudover fastholder vi selvfølgelig, at uanset hvad man gør, er metodefriheden og teoripluralismen, altså friheden til at undervise, som man vil, og det, at man inddrager forskellige teoretiske tilgange, en nødvendig forudsætning.

Bertel Haarder (V):

De forsøg i gymnasieskolen, ministeren har ladet sit direktorat fremme, vil jeg betegne som en krydsning mellem EFGs tværfaglige basisår og Roskilde universitetscenter nedsat til 10. klassetrin. Ministeren ved, at folketinget aldrig nogen sinde vil vedtage en gymnasierreform efter de retningslinjer, hun afstak i sin berømte rektortale i november 1980, men spørgsmålet er, om vi ikke alligevel er på vej over i en sådan skole. Reformplanerne er skrinlagte som lovreform, men man får fornemmelsen af, at der i direktoratet så meget mere arbejdes med forsøg, som lige netop skræddersys efter ministerens tale til rektorerne, og som garneres med forsøgsbevillinger, som skal overbevise de mere modvillige inden for gymnasieskolen. Derved kan der muligvis ligesom i folkeskolen i 1975 skabes en situation, hvor flere og flere skoler i realiteten er gået over til den socialdemokratiske model, hvor rektorudnævnelser har sikret en betydelig velvilje, og hvor der efterhånden skabes et stigende pres for at ændre lovgivningen i overensstemmelse med en mere og mere udbredt praksis. Først overbeviser

man apparatets og institutionernes folk, og derefter lader man dem overtale politikerne. Det er jo den måde, reformer ofte er gennemført på.

Jeg skal ikke betvivle, og venstre betvivler ikke, at ministeren og direktoratet har de allerbedste hensigter og mener, at det er ungdommens vel, der fremmes. Men ministeren må ikke fortænke os i, at vi søger at mobilisere det flertal, vi mener der er, imod den tendens, som spores i forsøgene. Det drejer sig nemlig ikke om smålig politisk kævl; det drejer sig i virkeligheden om forskellige menneske- og kultursyn. Gymnasiedebatten er måske 1980ernes væsentligste kulturpolitiske opgør. Det drejer sig om, hvorvidt mennesket i hovedsagen er et socialt væsen, som mest skal lære at te sig i grupper og finde løsninger på samfundsrelevante problemer, eller mennesket først og fremmest er et historisk væsen, et åndsvæsen, som skal udvikles personligt og åndeligt gennem faglig fordybelse, som er vejen til det almene. Venstre vil påstå, at også demokratiet har brug for det sidste, ikke det første. Det vigtigste i et fællesskab er, at vi har noget at give hinanden, at vi står for noget. Vi må være filosofisk vel-funderede for at kunne stå fast over for tidens skiftende vinde. Vi må være faglige, før vi kan være fagkritiske, vi må ikke spærre de unge inde i den fattige verden, de kender i forvejen. Vi skal tværtimod belaste dem med viden, sprænge deres tilvante forestillinger og konfrontere dem med kulturarven og med deres historiske forudsætninger. De vigtigste ting i tilværelsen er konstante.

I folkeskolen står den samme kamp mellem dem, der lægger vægt på oplevelsen, fortællingen og udvidelsen af barnets verden, og dem, som lægger vægt på at få eleverne til i grupper og projekter at arbejde med det, de kender i forvejen fra TV-skærmen og deres egen lilleverden.

Da ministeren for et par år siden holdt tale ved Danmarks Lærereforenings kongres, brugte hun som illustration af det moderne skolesyn Kiplings desmerdyr Rikki-tikki-tavi, som var et jern til at løbe hen og finde ud af tingene. »Watch, run and find out«, tror jeg var den engelske version. Ud fra dette ideal er det helt klart, at vi må have tværfaglige, problemorienterede, samfundsrelevante projekter med gruppeeksamen som hovedelementer i brede basisuddannelser, og det er

[Bertel Haarder]

lige så klart, at fag som oldtidskundskab og religion, litteraturhistorie, latin og sprogforståelse må komme i anden række. De fag kan som f.eks. i forsøgene på Gentofte stats-skole indgå i projekter, hvis det er muligt; og hvis de ikke kan indgå i projekter, så kan de udgå som irrelevante. Det er logisk og konsekvent, men dermed ødelægger man efter venstres mening det allervigtigste i gymnasieskolen. Man dyrker overfladen, det døgnaktuelle, man dyrker kommunikationen fremfor indholdet, og man forsømmer fordybelsen og den historiske dimension.

Professor ved lærerhøjskolen Torben Brostrøm sagde det helt rigtigt, da han i forbindelse med udarbejdelsen af modersmålsrapporten advarede det centrale uddannelsesråd mod »at se på begrebet dansk som kun et redskab, skønt det tillige er et indhold«. Han fremhævede, at »indholdet har at gøre med den eksisterende viden om det humane, og den viden er koncentreret til stede i digtning, i litteraturen, som er den vigtigste bestanddel af faget, omgivet af andre teksttyper«. Altså indholdet er det vigtigste og ikke dette, at faget dansk kan bruges som redskab til at lære folk at samarbejde og få noget at vide om samfundet osv. Det er at lade faget underkue af bihensigter. Vi skal fremhæve hovedhensigten, som er indholdet. Det er det væsentligt at få sagt.

Jeg tror i virkeligheden, ministeren udmærket forstår, hvad det er for et opgør, jeg er ude på her. Derfor vil jeg gerne appellere til ministerens bedre jeg. Jeg vil spørge hende: hvordan har grundtvigianerbarnet det egentlig i den åndløse ørken, som hun er ved at gøre ud af gymnasiet? Har hun ikke på noget tidspunkt efter rektortalen fået skruller? Føler hun ikke, at hun med den opdragelse og ballast, hun har fået, lader teknokraterne få alt for frit spil i det udstrakte ministerium?

Jeg ved godt, at socialdemokraterne for tiden taler om den demokratiske socialisme som gennemførelsen af demokratiet i alle samfundets lag, således også i skolen og dansktimerne og alle steder. Sådan skal partier jo sætte sig mål, og sådan skal de jo lave klicheer. Men skal det virkelig være undskyldningen for at gøre hele undervisningssektoren til en øvelsesplads for kommunikationsstudier og projektmageri? Er det den hellige hensigt, som legaliserer, at historie og

fremmedsprog gøres til samfundsfag, at dansk gøres til kommunikation, mens latin, oldtidskundskab, religion og filosofi gradvis forsvinder?

Kan ministeren da ikke se, at man på den måde ikke skaber kritiske mennesker, endsi-ge selvstændige mennesker. Man skaber måske mennesker, der er gode til at tilpasse sig, men er det overhovedet noget, der er værd at stræbe efter? Hvad nytter det, at vi kan kommunikere og arbejde sammen, hvis vi ikke har noget at give hinanden? Det må da være indholdet og ikke processerne, som er det afgørende i en skole for næsten voksne mennesker. Med K. E. Løgstrups ord: »Demokrati er ikke en livs- og verdensanskuelse. Det er en sikker måde at være uenige på«. Det skrev han i bladet Uddannelse, nr. 1, 1982.

Tænk over det igen, minister! Der må sidde en Jesper Fårekylning bag øret, som siger, at jeg ikke har uret i det hele. Gå hjem og sig til direktøren, at han burde fremme nogle forsøg, der tværtimod styrker de åndshistoriske elementer, sprogforståelsen, filosofien og naturvidenskaben! Det er et godt råd, det er et velment råd, venstre her giver.

Jeg tror ikke, jeg behøver at sige, at vi er meget glade for den dagsorden, det har været muligt at lave. Vi har selv været med til at lave den. Vi er glade for, at det radikale venstre er med i det syn, som ligger bag, og som ikke ligger så fjernt fra det, jeg her har udtalt.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Fru Eva Møller havde i sit indlæg en række bemærkninger: socialdemokratiet har ødelagt gymnasiet med sine tanker om, at det, nogle ikke kan lære, skal ingen lære; socialdemokratiet vil tvinge enhedsskolen ind i gymnasiet; socialdemokratiet har ødelagt samfundet og dermed også – hvad der er interessant i dag – gymnasiet med sin økonomiske politik, etc. etc.

Jeg begriber egentlig ikke, hvorfor fru Eva Møller har bedt om en redegørelse fra mig om gymnasiets forhold, når hun alligevel tilsyneladende overhovedet ikke hører efter, hvad der bliver sagt i den redegørelse, men bare står op umiddelbart efter, at jeg har talt, og synger den gamle vise aldeles upåvirket én gang til.

[Undervisningsministeren]

Jeg er enig med en række af ordførerne i, at det mest overraskende ved fru Eva Møllers indlæg var det dagsordensforslag, fru Eva Møller kom med, men jeg har også forstået, at det vist egentlig tilhørte en anden ordfører. Det er i øvrigt et skænderi, jeg ikke skal blande mig i. Jeg synes i og for sig, det er forbløffende, at en sådan tale holdes, at man overhovedet ikke lytter til, hvad det egentlig er for toner, der kommer.

Jeg noterede mig en enkelt ting, nemlig at fru Eva Møller dog til sidst fik bekvemmet sig til at sige, at hun fandt, det var væsentligt, at der eksperimenteres og laves forsøg. Men når jeg skal sammenholde det med, hvad der i øvrigt blev sagt i det samme indlæg, så må jeg opfatte det på den måde, at man nu skal sortere kraftigt, hvad man eksperimenterer og laver forsøg med. Det må der ikke være fri adgang til, for det kan der jo komme nogle væmmelige og ubehagelige ting ud af. Jeg behøver næppe føje til, at det syn deler jeg ikke.

Så lige en enkelt konkret bemærkning. Der blev sagt noget om, at nu afskaffer vi konsulenten i oldtidskundskab. Jeg kan til fru Eva Møller oplyse, at denne stilling ikke er slået op som en konsulentstilling i klassiske sprog. Den er, som den altid har været, slået op som en konsulentstilling i klassiske fag, og det er græsk, latin og oldtidskundskab. Det, fru Eva Møller muligvis kan tænke på, er, at denne konsulent i en overgangsperiode på grund af nogle specielle problemer har haft en assistent. Da disse problemer var bragt på plads, vendte man tilbage til den gamle ordning med ét menneske, der havde disse tre fag. Der er intet nyt i det, og der er i hvert fald ikke nogen intention i dette stillingsopslag om, at det ene eller andet fag skal afskaffes på dette område.

Hr. Ole Vig Jensen var inde på nogle betragtninger om, at hvis meningen med de forsøg, der foregår i gymnasierne, er, at de skal bekræfte én bestemt model, så er det radikale venstre betænkeligt. Jeg kan sige, at det er en betænkelighed, jeg ville dele. Jeg mener, at jeg i mit indlæg gav udtryk for, at det var et meget differentieret forsøg, vi har i gang, og som kan give svar og del svar på en meget bred vifte af områder.

Når hr. Ole Vig Jensen fik denne tanke, så forstod jeg, at det hang sammen med, at han fandt, at mange ansøgninger blev afslået, og

deri kunne så ligge en ubehagelig styring. Jeg prøvede lige at regne på tallene, og så vidt jeg kan se, er i de senere år godt og vel 90 pct. af ansøgningerne blevet godkendt. Jeg vil indrømme, at dette store tal overraskede mig, for man kunne jo godt synes, at der var en del af dem, der simpelt hen formelt ikke var i orden, der ikke var gennemarbejdede nok, men der er altså vitterlig så mange ansøgninger, der er tilstrækkelig gennemarbejdede til, at man kan godkende omkring 90 pct. af dem. Det drejer sig om 30-40 ansøgninger, der afvises hvert år, og bortset fra et enkelt forsøg, nemlig det store idrætsforsøg på Gentofte studenterkursus, som blev afvist af helt andre grunde, som vi har drøftet her i salen, drejer det sig om ganske små forsøg, hvor en væsentlig del af dem ikke kunne godkendes, fordi det var forsøg inden for områder, hvor der var indhøstet erfaringer, hvor der havde været kørt lignende forsøg.

Jeg noterede mig med tilfredshed, at hr. Ole Vig Jensen gerne ser en forsøgsvirksomhed og tager det som en selvfølge, og jeg kan dele hans synspunkt, at en forsøgsvirksomhed ikke skal styres i en bestemt retning.

Hr. Riishøj havde til indledning nogle bemærkninger om stigningen i gymnasietilgangen og sagde, at socialistisk folkeparti ikke deler den holdning, som også gør sig gældende i socialdemokratiet, at en stigning i gymnasietilgangen i sig selv er noget beklageligt. Nej, jeg synes ikke, at en stigning i gymnasietilgangen i den forstand i sig selv er noget beklageligt. Men hvis det skæve uddannelsesvalg er et udtryk for manglende viden om de uddannelsestilbud, der er, og et udtryk for den holdning, som jeg tror hr. Riishøj vil erkende er meget udbredt i vores samfund, nemlig at det nu trods alt er finere at få denne boglige, gymnasiale uddannelse, end hvad der ellers er af valgmuligheder, så bekymres vi overordentlig meget over udviklingen i søgningsmønstret.

I øvrigt havde hr. Riishøj en række bemærkninger, som jeg meget langt hen ad vejen kan dele, og jeg vil godt takke for den opbakning af forsøgsvirksomheden, der kom til udtryk.

Jeg vil gerne sige, at heller ikke jeg deler hundrede procent tendensen i alle de forsøg, der foregår, men jeg finder det, forstå mig ret, så temmelig og aldeles underordnet, om jeg kan være hundrede procent enig i disse

[Undervisningsministeren]

forsøg eller ej, eller for den sags skyld, om hr. Riishøj eller andre af ordførerne kan være det; det er ikke det, det drejer sig om. Det drejer sig om, at vi får et virkelig differentieret forsøgsspektrum, som kan give os nogle erfaringer både på de områder, vi gerne ser fremmet, og på de områder, nogle af os for himlens skyld ikke ser fremmet. Vi må, hvis vi skal tage stilling til en gymnasireform, have al den viden, der kan tilføres os, om konsekvenserne af de ting, vi skal gøre.

Fru Mimi Stilling Jakobsen var inde på spørgsmålet om de økonomiske vilkår for forsøgene. Det er jo en gammel travet her i huset, at vi forgylder disse gymnasielærere og derved gør det attraktivt for dem. Man har en fornemmelse af, at de både bliver overordentlig velbetalte og stort set ikke skal lave noget i den periode, de har forsøg kørende, og det er klart, at vi derved fremkalder alle disse forsøg i gymnasieskolen. Det er unægtelig ikke i overensstemmelse med virkeligheden. Det, det drejer sig om, er, at der i undervisningsministeriet findes en forsøgsbevilling på 1 mill. kr., og den bruges ganske rigtigt til reduktion i forbindelse med nogle af forsøgene. Men det er så minimale forsøgsreduktioner, der kan gives, og det er en så stor og krævende opgave at lave forsøg på dette område, at ingen skal komme og påstå, at det af arbejdsmæssige grunde er attraktivt at gå ud i forsøg. En væsentlig del af forsøgene foregår jo på amts-gymnasierne, og amterne dér skal tage stilling til, hvorvidt de vil bevillige reduktion eller ej i forbindelse med forsøg.

Fru Mimi Stilling Jakobsen sagde, at det egentlig var lidt underligt og lidt pivet af mig, at jeg ikke ville komme ud af busken og erklære, hvad mit endemål med den gymnasireform er, og hun spurgte, om det i virkeligheden var enhedsskolen, jeg ønskede; nu burde jeg gå herop og klart sige, hvad det er, jeg vil med gymnasiet. Jeg har i mit første indlæg peget på en række problemer, som jeg ser i gymnasiet i dag – det er der ingen grund til at bruge tid på at gentage her – og som jeg finder det afgørende nødvendigt at vi får løst i fremtidens gymnasier.

Jeg har i den såkaldte rektortale været inde på disse ting. Men jeg har unægtelig også sagt, at jeg ikke finder tiden inde til, at vi kan gennemføre en reform nu. Det er der mange årsager til, herunder som jeg har væ-

ret inde på det et par gange, at vi trænger til nogle flere erfaringer, noget mere viden. Vi trænger også til en ordentlig debat i offentligheden om, hvad det er vi vil med vores gymnasieskole. Den er godt i gang, men efter min mening ikke tilstrækkeligt gennemført til, at vi kan tage beslutninger.

På den baggrund forekommer det mig altså en kende bagvendt, at jeg skulle sige: ja men for øvrigt, her er mit slutresultat, det er det, jeg vil. Jeg mener det faktisk ærligt, når jeg startede mit indlæg med at sige: jeg er ikke afklaret. Jeg kan se nogle af disse mønstre, der begynder at tegne sig, nogle tendenser, som jeg synes virker spændende, og som for mig virker, som om her måske var dele af en model, der kunne løse nogle af de problemer, vi har. Men at skulle lægge puslespillet sammen på indeværende tidspunkt, dertil mangler jeg i hvert fald alt for mange brikker til at være i stand til at tegne noget, der lignede et billede.

Blot en enkelt bemærkning til hr. Tinning vedrørende elevforsøg eller medindflydelsesforsøg. Jeg kan give den faktiske oplysning, at Avedøre ikke er forsøgsskole længere, det ophørte for et år eller to siden, men at der både i Herlevforsøgene og også andre steder indgår på forskellig vis spørgsmålet om elevmedbestemmelse.

Så kom som rosinen i pølseenden hr. Bertel Haarder og sagde, at først overtaler man administrationens folk og derefter institutionernes ledere, som så overtaler politikerne, underforstået – sådan måtte jeg i hvert fald forstå det – alle imod deres egentlige holdning og intention. Jeg synes i og for sig, det er et forbløffende menneskesyn og en noget behersket tillid til menneskets dømmekraft, hr. Bertel Haarder her lægger for dagen. Jeg tror ikke, verden er så forenklet i disse henseender, som hr. Bertel Haarder øjensynlig har siddet ved sit skrivebord og forestillet sig.

Hr. Bertel Haarder havde nogle betragtninger om fagenes indhold og dette at bruge faget som redskab, en række betragtninger, som jeg meget langt hen ad vejen – tror jeg, nu var det et kort indlæg – kan være enig med hr. Bertel Haarder i. Hr. Bertel Haarder sagde, at dansk er ikke kommunikation, det er et ånds-fag. Jeg vil igen sige, at jeg tror ikke, verden er så kvadratisk eller så opdelt, som hr. Bertel Haarder giver udtryk for. Når

[Undervisningsministeren]

hr. Bertel Haarder spurgte til det grundtvigske barn hos mig, så kan jeg sige, at den skole, jeg gik i, lagde megen vægt på de ting, hr. Bertel Haarder her talte om og syntes man burde lægge vægt på. Det var ikke en grundtvigsk friskole på landet, det var en københavnsk byskole, og den lagde megen vægt på disse ting. Men det blev uvedkommende, fordi vi lærte nogle ting; vi lærte aldrig at anvende dem. Derfor tror jeg ikke, man skal stille tingene op så firkantet, som hr. Bertel Haarder gør her. Jeg kan som sagt være enig meget langt i hr. Bertel Haarders betragtninger, men det nytter ikke noget, at man har disse principielle mål, hvis de bliver formuleret og stillet op på en manér, så børnene og de unge ikke kan trænge ind til dem. Jeg tror, noget af det, der er det spændende ved en række af de forsøg, vi gør her, er, at vi måske via et andet middel får bragt de unge til at opleve, at dette har noget at gøre med, som hr. Bertel Haarder udtrykte det, at der er et indre liv i disse fag, som er utrolig spændende. Det kan hr. Bertel Haarder, og det kan jeg, og det kan andre, der er vokset op i disse traditioner, se, men det er ikke givet det store flertal af storbyungdom i dag, vokset op ud fra helt andre forudsætninger, at opleve disse ting.

Derfor skal man måske gå en anden vej end den, der kunne forekomme hr. Bertel Haarder og mig naturlig, nemlig via andre midler og metoder at være med til at åbne denne verden i stedet for blot at prøve at lukke den for dem. Derfor tror jeg, det er vigtigt, at vi eksperimenterer. Eksperimenter skal ikke føre til, at vi afskaffer den – for at bruge et højtideligt ord – åndsmæssige side af denne verden. Nej, tværtom, de skal føre til, at vi åbner den for nogle flere. Det tror jeg vi gør ved at turde gøre tingene lidt anderledes end det, vi andre måske har oplevet i vores tid.

(Kort bemærkning).

Mimi Stilling Jakobsen (CD):

Ministeren angreb fru Eva Møller for ikke at høre efter, hvorpå ministeren begår præcis den samme fejl selv. Jeg har ikke med ét ord antydnet, at man bare gik ind i noget forsøgsarbejde for at få tiden til at gå og for at få lidt ekstra honorar, eller fordi det var nemmere, eller fordi man kunne tjene penge ved

det eller få nedsat timetal. Jeg sagde, at der kan være mange grunde til at gå ind i forsøgsarbejde, og selvfølgelig kan det, at man får stillet ekstra timer, ekstra beløb til rådighed til sin undervisning, da virke tillokkende. Men det, jeg fremhævede specielt, var, at problemet med forsøg generelt er, at der i forsøgsperioden stilles ekstra ressourcer til rådighed. Herved når man måske frem til det resultat, at forsøget er godt, forsøget bør gennemføres. Når det så bliver norm, så er det ikke altid, disse ekstra ressourcer er til rådighed. Derved kan man få et helt andet resultat, når det skal bruges i hverdagen, end man får i selve forsøgsperioden. Det var det, jeg forsøgte at sige.

Eva Møller (KF):

Jeg vil da gerne indledningsvis takke for debatten. Jeg kan forstå på de forskellige ordførere, at der har været mange forskellige grunde til at være glad for den eller til i hvert fald, når den nu var her, at få noget positivt ud af den. Jeg skal være varsom med at tælle stemmer her, men jeg tror dog, man kan konstatere, at der i hvert fald ikke er bred enighed om en gymnasiereform på nuværende tidspunkt.

Jeg kunne også konstatere, at glædeligt mange partier lå på den samme linje som det konservative folkeparti med et ønske om, at gymnasiets målsætning skulle bevares.

Jeg vil gerne fortsætte denne linje med at sige tak til de mange ordførere, der var positive over for det stillede dagsordensforslag. Jeg vil endnu en gang kommentere dagsordensforslaget.

Fru Mimi Stilling Jakobsen sagde i sin tale, at en del af baggrunden for, at man ikke havde fremsat CDs forslag om et fireårigt gymnasium, var, at man ikke skulle inkassere flere nederlag end nødvendigt. Det er vel den målsætning, vi alle har i politik. Vi ved jo, at politik er det muliges kunst. Da jeg kunne konstatere, at mit oprindelige forslag med en præcisering af, hvad der fra vores side lå i studieforberedende og almindende, ikke kunne gå igennem, gik jeg i forhandling med en række andre partier og fik herved en ændring af dagsordensforslaget, som jeg – jeg er lige ved at sige naturligt – stillede. Det er jo det, vi alle gør, når vi er ordførere for det parti, der har rejst en fore-

[Eva Møller]

spørgsel. Det er normalt en selvfølge, at det parti, fordi det har haft en hensigt, en mål-sætning med debatten, stiller dagsordensfor-slaget.

Jeg ved godt, det er bekymrende for soci-aldemokratiet, at de nu igen i dag, ligesom de måtte i forbindelse med lære- og praktik-pladsforslaget, bliver nødt til at stemme for et dagsordensforslag stillet af en konservativ ordfører. Derfor går man øjeblikkelig i gang med nogle omfortolkninger, med at lægge noget andet i ordene, end forslagsstillerne gjorde. Vi har ytringsfrihed, tænke- og tale-frihed, så jeg kan ikke blande mig i, hvad der lægges i ordene, men jeg har bemærket, at i dagsordensforslaget står der, at vi vil sikre en alsidig forsøgsvirksomhed. Det betyder, at de forsøg, der gennemføres, vil hverken jeg eller undervisningsministeren eller formo-dentlig nogen anden ordfører synes er helt, som vi ønsker det, men vi ønsker dem i en bred vifte. Vi ønsker ikke den ensidighed, som jeg i hvert fald ikke har været ene om at opleve i de godkendte forsøg. Jeg har hørt andre ordførere bruge de samme ord.

Vi ønsker, at der skal en bevarelse af det studieforberevende og det almindelige. Derved er der vel ikke mulighed for at slå alle fag sammen til ét, og der er heller ikke mulighed for at fjerne de højeste niveauer. Det var det, vi ønskede at slå fast, det var den begrænsning, vi ønskede at lægge i un-dervisningsministerens bemyndigelse til at tillade forsøg.

Jeg skal komme med nogle bemærkninger til de enkelte ordførere.

Jeg glædede mig over, at fru Mimi Stilling Jakobsen ligesom jeg havde opfattet, at mini-steren ikke helt hørte efter. Så kan jeg sige, hvis jeg ikke helt har hørt efter, så er jeg ikke ene om det. Jeg sagde i min ordførertale, at socialdemokratiet har ødelagt store dele af det danske uddannelsessystem, men jeg sag-de ikke et ord om, at gymnasiet hørte med til denne store del. Det er noget af det, det ikke er lykkedes endnu, men jeg aner tendenser, og det er baggrunden for min forespørgsel.

Der blev sagt fra undervisningsministerens side, at jeg til sidst var kommet ind på noget med at lave forsøg. Jeg vil gerne sige, at en tredjedel inde i min tale står der: »Det er klart, at der er brug for eksperimenter og forsøg i enhver uddannelse«. Jeg gentog det

til sidst, det er rigtigt, men det er altså ikke noget, der kom til sidst og i en bisætning.

Jeg har glædet mig over, at undervisnings-ministeren ikke med sit opslag om en fag-konsulent har ønsket at få faget oldtidskund-skab fjernet fra den danske gymnasieskole. Det synes jeg er en positiv og en rar ting, som jeg er glad for at vi nu i dag har fået bekræftet fra folketingets talerstol.

Fru Helle Degn sagde, vi skulle tage ud-gangspunkt i de unges situation, og hr. Tin-ning spurgte, hvor jeg havde min viden fra om, hvad de unge ønskede. Jeg færdes til daglig i den gymnasieskole, som vi taler om i dag, og jeg færdes i øvrigt blandt mennesker i dette land. Derfra har jeg altså en viden om, at temmelig mange gerne vil have en mulighed for at vælge og for at have flere valgmuligheder, end der er i dag. Dermed har jeg, mener jeg, taget udgangspunkt i de unges situation.

Jeg har endog vovet at tage udgangspunkt i, at den folkeskolelov, som jeg ikke har stemt for, er lykkedes, at man faktisk, når man har gået ni år i folkeskole efter den lov, som bl.a. fru Helle Degns parti har været med til at vedtage, er i stand til at tage en selvstændig stilling og derfor kan vælge. Man skal ikke endnu en gang båses ind i noget fællesskab for at blive modne og dygti-ge og selvstændige nok til selv at vælge. Vi må vel på et eller andet tidspunkt tage en konsekvens og sige, at vi kan leve op til de ting, vi ønsker os.

Jeg vil gerne sige til fru Helle Degn, at jeg ønskede en bevarelse af de højeste niveauer, ikke blot af de højere niveauer. Det fremhæ-ves gang på gang i forsøgsbeskrivelserne, at man ikke når op på det nuværende gymnasi-ums højeste niveauer, men på HF-niveau og på gymnasiets næsthøjeste niveauer – dem, vi plejer at kalde de højere. Dem har jeg ingen bekymring for, men jeg har bekymring for de højeste, og det vil jeg fortsat have, hvis ikke vi om føje tid får vedtaget det dagsordensfor-slag, som jeg har stillet, for så mener jeg ik-ke, de højeste niveauer kan fjernes.

Jeg glædede mig over, at det radikale ven-stre ligesom vi mente, at en gymnasiuuddan-nelse først og fremmest var studieforbereven-de, og at det boglige sigte skulle bevares. Jeg vil gerne sige til hr. Ole Vig Jensen – selv om han ikke er til stede, men han kan jo læse forhandlingerne senere – at vi ønsker ikke

[Eva Møller]

fra konservativ side, sådan opfattede jeg en bemærkning i hr. Ole Vig Jensens tale, at forsøgene skal være ensidigt præget. Vi ønsker tværtimod, at de skal være alsidige, at der skal være mulighed for forsøg både i den ene og i den anden retning. Det er også baggrunden for, at vi ligesom de radikale venstre ikke kan gå ind for de ensidigt styrede forsøg, der kommer fra direktoratet.

Jeg vil gerne sige til SFs ordfører, hr. Riishøj, at vi ønsker ikke en boglig uddannelse for de få i det konservative folkeparti, men en boglig uddannelse kan være mange ting. En boglig uddannelse kan tage sit udgangspunkt i den meget teoretiske gymnasiuddannelse, eller den kunne tage et lidt mere praktisk udgangspunkt, og vi ønsker fra konservativ side, at der skal være mulighed for at få både en boglig uddannelse med et teoretisk udgangspunkt og på et højt abstraktionsniveau og en boglig uddannelse med et lidt mere praktisk udgangspunkt og på et lidt lavere abstraktionsniveau.

Jeg kan måske – uden at jeg for alvor skal blande mig i undervisningsministerens og hr. Bertel Haarders diskussion om den ene og den anden slags verdener – sige, at jeg ønsker i hvert fald også, at der i fremtiden skal være plads til børn, der kommer fra de verdener, som jeg og hr. Bertel Haarder og undervisningsministeren har oplevet, da vi var børn. Der var for mig at se også noget godt i disse verdener, ligesom der er i den nuværende, og derfor vil jeg ikke være med til bare at fjerne dem.

Jeg opfattede hr. Riishøj sådan, at han mente, at det konservative folkeparti ønskede, at gymnasiet bare skulle være en bevidstløs indlæring af facts. Det ønsker vi bestemt ikke, og det var også baggrunden for, at jeg fremhævede, at den nuværende gymnasiordning har intentioner om at give viden og kundskaber, om at styrke evnen til at iagttage, til at drage slutninger, til at kunne analysere og til at kunne vurdere. Det er bestemt ikke et spørgsmål om bare bevidstløst at indlære facts, men selvfølgelig er der visse facts, der skal indlæres. Det er ikke nemt at finde et ord i en ordbog eller i et leksikon, hvis man ikke kan stave det og vil acceptere den staveform, alle andre bruger. Det er ikke nemt at benytte en formel eller lignende, hvis man ikke én gang har lært, at der findes nogle formler af den art, som knytter bestem-

te ting sammen. Men jeg ønsker ikke bare en bevidstløs indlæring af facts.

Vi ønsker et gymnasium, som skal give en bred, almenddannende og en god studieforberegende baggrund for de unge, som ønsker en teoretisk, længerevarende uddannelse, samtidig med at vi ønsker at udbygge alternative tilbud til de unge, der har andre ønsker.

Helle Degn (S):

Først en kort bemærkning til hr. Bertel Haarder. Jeg synes, det var en yderst underholdende tale, og jeg synes, at tinget var gået glip af noget, hvis den var gået over i historien som talen, der aldrig blev holdt – den højskolerektorsættelsestale, måske, som aldrig blev holdt.

Fru Eva Møllers debat – som fru Eva Møller selv karakteriserer den – kan efter vores opfattelse ikke konkluderes så letbenet, som fru Eva Møller gjorde forsøg på, når hun siger, at der under denne debat er antydning en stor enighed med det konservative folkeparti om gymnasiets mål og indhold. Jeg forstår godt det konservative folkepartis behov for denne omklammering, men jeg tror, vi er mange, som har deltaget i den uddannelsespolitiske debat i de sidste par år, som kan se, at der ikke er ret meget hold i denne påstand.

Med hensyn til det såkaldte konservative dagsordensforslag vil jeg sige til fru Eva Møller, at stemmeforklaringer tror jeg vi i allerhøjeste grad har brug for fra det konservative folkepartis side. Jeg tror ikke, at vi andre har behov for stemmeforklaringer, men jeg tror, at pressen og de, der interesserer sig for uddannelsespolitiske spørgsmål, ønsker at få en lidt bedre sammenhæng imellem fru Eva Møllers tale og så den måde, man i dag stemmer på.

(Kort bemærkning).

Eva Møller (KF):

Jeg skal blot sige til fru Helle Degn, at jeg søgte ikke at konkludere. Jeg sagde, at der ikke var flertal for en gymnasireform nu, og at der var flere partier, der lå på samme linje, som vi gjorde.

Bertel Haarder (V):

[Bertel Haarder]

Jeg var ikke med til at bestemme, hvem der skulle stille denne dagsorden, så det skal jeg ikke udtale mig om. Jeg var i en periode borte i et meget nødvendigt, personligt, familiemæssigt ærinde, som jeg tror enhver formand vil forstå, men jeg var med til at skrive dagsordenen sammen med hr. Ole Vig Jensen med bistand fra fru Mimi Stilling Jakobsen og på det seneste også fra fru Eva Møller. Den dagsorden skal opfattes på følgende måde: den er et lille hak i tuden – jeg siger et lille hak i tuden – til direktoratet. Der siges noget om, at vi ikke synes, at forsøgene har været alsidige nok. Vi synes, man har kørt en bestemt linje – den kan vi genfinde i ministerens rektortale – og vi har på fornemmelsen, at apparatet har været brugt lidt partisk i de forsøg, der har været kørt. Her siger folkettingen, at vi er enige med ministeren om, at det ikke må finde sted. Ministeren siger: ja men det har aldrig fundet sted. Vi siger: jo, det synes vi. Sådan kan vi jo hver især stemme ud fra vores motiver, men det er et flertal, som synes, at det ikke har været godt nok indtil nu, og det er flertallets fortolkning, der gælder. Socialdemokratiet kan ikke redde direktoratet og ministeren fra en lille næse ved selv at stemme for. Det ændrer ikke ved indholdet, uanset hvilken motivering man bruger, når man stemmer for. Det må man erkende.

Jeg vil gerne takke hr. Ole Vig Jensen, som nu er kommet til stede, for, at han ville være med til at give direktoratet denne lille én over snuden, som Storm P. siger. Undskyld, fru formand, det er et citat fra Storm P. Det er derfor, formanden ikke irettesatte mig – ellers kunne jeg aldrig drømme om at sige sådan noget.

Jeg vil fastholde, at man bruger forsøgene, og jeg vil godt citere fra ministerens rektortale, dog ikke direkte fra talen, men fra én, der var med til at høre talen, for jeg tror, det var noget andet, der faktisk blev sagt, end det noget udvandede papir, vi fik i uddannelsesudvalget, og som blev optrykt i tidsskriftet Uddannelse. Ministeren talte om denne stærkt konserverende skole, vi havde haft. Vel, det er altså den stærkt konserverende skole, som skabte studenteroprøret og universitetsmarxismen, og hvad ved jeg. Hvad var det, der var så konserverende ved det gymnasium? Det ved jeg ikke.

Ministeren taler meget om den ulykkelige spaltning mellem det humanistiske og almen-dannende på den ene side og det naturvidenskabelige på den anden side. Ja, det må enhver højskolemand jo sige er rigtigt, men hvad er det så for konklusioner, vi skal drage af det? Skal man ligesom på en nærliggende skole i faget datalogi bruge en tredjedel af tiden til at læse teknologikritiske artikler i Information? Nej, det skal man ikke, for man skal være faglig, før man kan være fagkritisk. Vejen til det almene går igennem en fordybelse, ikke ved at tvære fagene sammen. Det er meget vigtigt at holde fast i.

Ministeren lagde i talen megen vægt på, at man skulle lære eleverne at handle på eget ansvar. Det kender vi jo fra folkeskoledebatten. Hvad ligger der i det? Jeg opfatter det som en legalisering af alt, hvad der hedder gruppearbejde og klassedemokrati osv., som jeg mener ofte undertrykker indholdet og gør en biting til hovedsagen.

Ministeren nævnte, at man i fremmedsprogundervisningen må lægge vægt på, hvordan man andre steder og i andre kulturer søger at løse de samme problemer, som vi er stillet over for. Nej, det er da ikke hovedsagen med fremmedsprogundervisningen, det er jo samfundsfag. Vi vil ikke have samfundsfag ind i alle de andre fag. Det mener jeg er en fejltagelse. Man gør igen en biting til hovedsagen.

Ministeren siger, det er uheldigt, at eleverne skal vælge mellem de sproglige og matematiske linjer så tidligt. Hvorfor er det nu det? Langt de fleste ved jo godt, hvad de vil. Hvorfor skal vi komme med pegefingeren og sige: I skal holde jer i et enhedsforløb noget længere, for I ved nok ikke, hvad der er bedst for jer?

Disse ting har jeg fra et førstehandsvidne. Man kan genfinde det samme i de kommentarer, som gymnasiedirektoratet har givet til forsøgsansøgningerne. Jeg har fået næsten dem alle sammen – tak for det for resten – fra gymnasiedirektoratet. Det er interessant at læse, hvordan man finder det ene og det andet relevant. Det, man finder relevant, er hele tiden disse ting, som man kan genfinde i rektortalen. Man er glad for alt, hvad der reparerer på den atomiserede og opsplittede hverdag, man er glad for blokundervisning osv. osv.

[Bertel Haarder]

Der er ingen tvivl om, at det er en bestemt linje, man kører. Vi er altså et flertal her, der synes, at det skulle man holde op med. Man skal i højere grad køre en alsidig linje og også lave forsøg, som styrker de åndshistoriske fag. F. eks. trænger oldtidskundskab og religion, som er entimesfag, absolut til en styrkelse. Dem kunne man måske slå sammen og give dem to timer på hvert klassetrin; så fik vi et åndshistorisk fag, som er til at mærke. Og så skulle der efter min mening også være eksamen i disse fag. Hvorfor ikke? Så ville de blive respekterede, og vi ville få et fag, som kunne reparere lidt på den sørgelige skæbne, der er overgået den klassisk-sproglige linje.

Nu er ministeren jo udgået fra en skole – jeg ved ikke, om hun selv har været klassisk-sproglig ...

Anden næstformand (Ebba Strange):

Jeg skal gøre opmærksom på, at taletiden er udløbet.

Bertel Haarder (V):

Måtte jeg ikke lige godt citere Johannes Møllehave til sidst?

Anden næstformand (Ebba Strange):

Værsgo, et kort citat.

Bertel Haarder (V):

Johannes Møllehave har nemlig også gået i den klassisk-sproglige linje, og han skriver i bogen »Så forskellige sind« på side 24 om sin tid i det klassiske gymnasium:

»I tre år havde jeg ikke læst om andet end Grækenland og Athen, og til studentereksamen kunne jeg ikke finde Athen på kortet. Vel at mærke et kort med navne på. Jeg anede ikke, hvor Grækenland eksisterede. For mig kunne det have været det sunkne Atlantis.

Jeg sov, og kriser og kolde krige udspillede uden mig. Jeg sov, og da jeg vågnede, var jeg blevet student og løb rundt om hesten på Kongens Nytorv og gik rundt med en latterlig hue, som kun havde betydning, når man skulle på rejse på tommelfingeren.«

Jeg tror, ministeren måske har haft lidt af den samme oplevelse af det verdensfjerne gymnasium, men dertil er at sige: kære minister, det er jo ikke gymnasiet i dag. Det er

ikke problemet i dag. Man skal passe på ikke at lade sig dirigere af nogle yderligheder, som visse latinerskoler – kalder jeg dem – i Københavns centrum har dyrket. Jeg tror ikke, det er diagnosen på gymnasiet i dag. Det er måske ministerens gamle skole og Johannes Møllehaves gamle skole. Det er ikke min gamle skole. Vi, der er lidt yngre, kender ikke den skole. Den er forsvundet. Lad derfor venligst være med at lave gymnasiepolitik ud fra den forestilling.

Riishøj (SF):

Nu er der blevet talt om dagsordenen, og både fru Eva Møller og hr. Bertel Haarder lægger nogle ting i den dagsorden, som ikke er indeholdt i dagsordenen. Vi kan fra SFs side godt gå ind for, at gymnasiet skal være studieforberedende. Hvem kan ikke det? Spørgsmålet er: til hvilke studier? Her er der nok uenighed, men det står der intet om i dagsordenen. Vi har intet imod, at gymnasiet også er almindende. Hvad ligger der i almindende? Det definerer vi forskelligt. Og alsidighed. Hvem vil ikke gå ind for alsidighed? Men at sige, at der i dagsordenen er et hib til direktoratet, uden at det direktorat nævnes med et eneste ord, uden at der i nogle sætninger gives udtryk for kritik af nogen som helst, det er altså at lægge noget i den dagsorden, som går langt ud over dagsordens indhold.

Jeg synes egentlig, det var mere ærligt, hvis man fremlagde en dagsorden, hvori der var en klar kritik, når man nu mener, der skal fremføres kritik. Som vi læser dagsordenen, kan vi altså godt støtte den i den udformning, den har, men vi tolker den ikke som en kritik specielt rettet mod den forsøgsvirksomhed, som foregår nu i gymnasiet. Sådan kan man ikke tolke den. Skal den tolkes sådan, så må den laves om.

Der blev sagt en række ting, som nok kræver en kort kommentar. Det er rigtigt, at jeg brugte ordene »bevidsløs indlæring af facts« og »den gamle skole« osv. Bag det ligger et forskelligt syn på det, vi kalder videnskabelig arbejds metode. Det er klart, at nogle – det gælder fru Mimi Stilling Jakobsen, og det gælder stort set alle borgerlige partier – lægger i en videnskabelig arbejds metode noget af det, man havde i det gamle gymnasium, og mener, at tendenser i retning af projekt-

[Riishøj]

orienteret, emneorienteret arbejdsmetode er skadelige for det videnskabelige. Her bruger man RUC som et skræmmebillede. Der er forskellige opfattelser af videnskabelig arbejdsmetode, og jeg vil såmænd godt høre – ganske kort, måske – ministerens kommentar til, hvordan hun opfatter det spørgsmål. En væsentlig ting for os i den gymnasierreform, der skal komme, er netop at indarbejde nogle bedre videnskabelige arbejdsmetoder end dem, vi har kendt i det gamle gymnasium, og som er med i en række af de forsøg, som er foregået.

Jeg skal ikke gå ind på, hvilke fag der skal styrkes eller gå tilbage. Man snakker jo om oldtidskundskab og religion osv. Vores stillingtagen til fagene bygger på deres indhold, knap så meget på, hvad de hedder. Her synes jeg nok, at hr. Bertel Haarder, som snakker meget om interesseorganisationers tyranni, skal passe på, at han ikke kører et løb for bestemte faggrupper i gymnasiet, når han så bastant allerede nu udtaler sig om fagkombinationerne i gymnasiet.

Der er blevet talt om motiverne til at gå i gymnasiet. Undervisningsministeren har ret i, at de motiver, der kun går på snobberi, og som går på, at man ikke har andre muligheder, skal vi naturligvis ikke fremme. Det motiv, der går på, at man godt vil lære nogle af de discipliner, der er i gymnasiet – fremmedsprog, samfundsfag, biologi osv. – på et pænt, såkaldt højt niveau, det motiv om en god uddannelse kan jeg ikke se er skadeligt. Men det er klart, at der er motiver, som heller ikke vi kan støtte.

Vi vil gerne have, at undervisningsministeren ganske klart tager afstand fra, at gymnasiet skal være et modulopbygget gymnasium, som centrum-demokraterne lufter ind imellem. Det er i hvert fald ikke vores hensigt med gymnasierreformen at lave A- og B-studenter – nogle går der 2 år, mens andre går der 4 år. Vi mener, at 1., 2. og 3. g naturligvis skal udgøre en helhed – en helhed, der er mindre opsplittet og mindre forvirrende end det gymnasium, som vi kender i dag.

Måske en kommentar til afgrænsningen mellem EFG og gymnasiet. Jeg ved ikke, om man er kommet videre i undervisningsministeriet med hensyn til afgrænsning af kompetencen for henholdsvis EFG og gymnasiet. Jeg ved, der har været tanker om måske at give EFG kompetence til nogle af de mel-

lemuddannelser, EFG ikke rigtig har kompetence til i dag. Jeg vil godt spørge undervisningsministeren, om der er foregået et nyt arbejde med henblik på at afgrænse den kompetence, som henholdsvis EFG og gymnasiet giver til de såkaldt mellemlange uddannelser.

Til allersidst. Der er et bredt flertal for den foreslåede dagsorden, men den opfattes altså vidt forskelligt. Den dækker over store holdningsforskelle. Jeg synes egentlig, det var mere ærligt, hvis de konservative og hr. Bertel Haarder havde fremsat en dagsorden, der dækkede deres reelle standpunkt. Nu får vi en dagsorden, som alle kan stemme for. Det kan måske også have en værdi. Men den er til gengæld sådan, at den kan tolkes vidt forskelligt. Den skal altså ikke fra vores side tolkes sådan, at vi vil standse det forsøgsarbejde, som foregår i gymnasiet.

Halvgaard (FP):

Kun vedrørende dagsordenen. Man kan jo ikke forlange, at der på tre linjer skal gives udtryk for en uddannelsespolitik. Derfor kan den godt forekomme noget intetsigende. Det er vel også derfor, den kan få så bred en tilslutning her i salen. Fremskridtspartiet kan også stemme for den.

Tinning (VS):

Vi har jo ikke været indblandet i det noget komplicerede slagsmål, før denne dagsorden kom til verden. Derfor skal vi heller ikke blande os alverden i dens skæbne, men jeg tror faktisk, at jeg er nået så vidt – og det synes jeg egentlig er langt – at jeg har forstået noget af fru Eva Møllers mening med den. Jeg vil godt lige sikre mig, at det nu er rigtigt.

Så vidt jeg kan forstå, ligger det hele i et enkelt lille ord i dagsordenen, nemlig »dets«. Hvis man forstår det sådan, at det studieforberedende og det almindelige indhold, vi har i dag i gymnasiet, er det, der skal bevares, og altså ikke noget andet, så kan man godt, som fru Eva Møller hævdede, sige, at i dagsordenen ligger altså, at nu skal man i alle former for forsøg sikre det såkaldte højeste faglige niveau. Hvis det er det, der ligger i det – og det er det muligvis – så er vi nået så langt med afklaringen. Det indebærer

[Tinning]

selvfølgelig også, at vi ikke kan stemme for den.

Jeg kunne godt tænke mig ved lejlighed – jeg tror ikke, det kan lade sig gøre lige nu, men ved lejlighed – om en eller anden ville forsøge at forklare mig stille og roligt, hvad det højeste faglige niveau er. Den udtalelse om et højt fagligt niveau er jo en af de myter og en af de gamle krikker, man hiver ud af stalden ustandseligt, når man skal diskutere uddannelsespolitik. Det er endnu ikke lykkedes nogen som helst at gøre rede for, præcis hvilke kriterier man bruger, når man forsøger at bestemme fagligt niveau. Det er i høj grad en ideologisk størrelse og er ikke noget – som man forsøger at gøre det til – man objektivt kan måle sig til.

Jeg skal selvfølgelig takke fru Eva Møller for svaret på mit spørgsmål om, hvorfra fru Eva Møller ved at eleverne gerne vil have grendeling, og at flertallet af dem gerne vil have endnu flere valgmuligheder. Det ved fru Eva Møller, fordi hun en gang imellem snakker med nogle gymnasielærere og gymnasieelever – det var, hvad jeg fik ud af det. Jeg snakker også en gang imellem med nogle gymnasielærere og nogle gymnasieelever, og jeg ved det faktisk ikke, så der må være et eller andet galt. Jeg tror, det ville være en fordel, hvis vi hver for sig brugte vores dagligdags omgang og dagligdags erfaringer til at danne os nogle indtryk, men i øvrigt afholdt os fra at påstå, at så så virkeligheden også sådan ud – som om det på nogen måde var dokumenteret.

Jeg vil godt spørge undervisningsministeren, om det er muligt at få noget som helst at vide om det med et eventuelt basisår og en eventuel selvstændig kompetence i forbindelse med et basisår. Det kan godt være, at undervisningsministeren vil sige: det ved jeg faktisk ikke, for det har vi ikke taget stilling til. Men så vil jeg også tage det som en slags svar. Vi frygter naturligvis, at man opererer med dette som en nærliggende mulighed for at begynde at lave modulopbygning.

Det er rigtigt, at Avedøre ikke er et forsøgsgymnasium længere. Det, der skete, var, at man fra ministeriet og direktoratet fik indskrænket de forsøg så meget, at meningen med dem forsvandt, så vidt både lærere og elever på Avedøre kunne se. Det, jeg kritiserede, var også, at man fra starten har opereret med den todeling i forsøgsstrukturen.

Jeg synes, der kunne være grund til at takke hr. Bertel Haarder for nogle forsøg på at sætte lidt logik i denne debat. Det eneste skuffende var, at det lykkedes meget dårligt. Jeg synes, det er ret svært at se, hvordan, som hr. Bertel Haarder kalder det, handling på eget ansvar legaliserer alt elevdemokrati. Jeg vil i hvert fald godt direkte have at vide fra hr. Bertel Haarder: er det sådan, at partiet venstre vil vende sig mod en legalisering af alt elevdemokrati? Er det sådan, at partiet venstre mener, at elevdemokrati kan være meget godt, forudsat det bliver begrænset, forudsat det bliver holdt nede, forudsat det ikke udfolder sig? Så synes jeg, det kunne være rart at få det at vide helt klart.

Derudover ser jeg selvfølgelig også frem til en mulig forklaring engang på, hvordan det kan være, at enten mener man, at mennesket er et socialt væsen, eller også mener man, at mennesket er et historisk væsen. Jeg hører til den åbenbart uheldige del af menneskeheden, som mener, at vi alle sammen er både historiske og sociale væsener.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Hvis man i undervisningen skal nå ud over de grænser, man kender i forvejen, hvis man skal stilles over for oplevelser af dimensioner og åndsliv, som man ikke kendte i forvejen, hvordan kan man så have demokrati? Demokrati i klassen kan ikke forenes med, at eleverne skal bringes ud over den verden, de kender i forvejen. Derfor vil jeg ud fra et indholdsmæssigt synspunkt – ud fra, at det er indholdet, der er det vigtigste – sige, at der er snævre grænser for, hvor meget demokrati der kan være i undervisningssituationen.

Derimod synes jeg, det ville være en fremragende idé, om man gav gymnasiernes elevråd meget større ansvar for skolens faciliteter i fritiden. Lad dem dog få idrætsfaciliteterne, formningsfaciliteterne, musikfaciliteterne, lad dem få en lille sum penge, som de kan bruge til at betale nogle kammerater for at holde vagt ved tingene og have ansvaret for dem og sørge for, at der bliver lukket og slukket. Giv elevrådene meget mere at skulle have sagt over de ting, men lad være med at lave enhver undervisningstime til en lille øvelsesplads i demokrati.

[Bertel Haarder]

Jeg vil til allersidst komme med en principiel bemærkning, som overhovedet ikke har noget med gymnasiet at gøre, men som har noget med denne debat at gøre. Det er blevet hævdet af fru Eva Møller, at det parti, som har rejst forespørgslen, altid skal stille dagsordenen. Nej, det er et forkert princip, som vi overhovedet ikke kan acceptere. Jeg vil gerne tage afstand fra det synspunkt, bl.a. fordi det måske kunne stimuleré nogle partier til at rejse alt for mange forespørgselsdebatter og stille alt for mange dagsordener. Det vil jeg gerne tage afstand fra.

Endvidere vil jeg gerne sige – det er til formanden – at jeg begriber ikke, at det ikke er muligt i forbindelse med et forslag om motiveret dagsorden at skrive navnet på en person samt en række partier. Hvorfor er dagsordener det eneste sted, hvor der ikke kan stå en række partier? Det ville også være mere orienterende for folketingets medlemmer, der på deres bord har liggende et stykke papir, som de ikke kan se hvad er, fordi der ikke står, hvilke partier der står bag dagsordenen. Jeg vil gerne bede præsidiumet tage den sag op, så vi for fremtiden kan have stående, hvilke partier der står bag en dagsorden.

Fjerde næstformand (Arentoft):

Det vil blive taget op.

(Kort bemærkning).

Tinning (VS):

Blot for at rette en tak til hr. Bertel Haarder for et usædvanlig klart svar, som desværre også er fundamentalt misforstået. Hvis det virkelig var sådan, at demokrati ikke kunne forenes med selve det at bringe elever ud over de kendte grænser, hvad angår viden, hvad angår oplevelser, og hvad angår erfaringer, ja men så ville vi jo have en elevmasse eller en bunke elever, som ikke selv vil have ny viden, have nye oplevelser, have nye erfaringer. Sådan som tingene faktisk er, specielt når man starter i undervisningssystemet, så kommer man dér, fordi man ønsker at opnå ny viden, nye oplevelser, nye erfaringer. Det er også et ønske hos eleverne, og hvis det ikke var det, ville man heller ikke kunne undervise. Der er endnu ikke nogen undervisningssituation, der er lykkedes, hvis det er sådan, at det ensidigt er læreren, som skal påtvinge eleverne denne nye viden og de

nye erfaringer, for de lukker af. Man kan udmærket forene et ønske hos eleverne om at opleve nogle nye ting og få ny viden med et ønske om at udvide og styrke demokratiet.

Det vil selvfølgelig i vid udstrækning betyde, at den opnåelse af ny viden vil ske på nogle andre måder, vil ske med nogle andre arbejdsmetoder, vil ske i nogle andre sammenhænge, end det overvejende gør i dagens gymnasium. Men det ville faktisk også styrke elevernes mulighed for at få noget ud af undervisningen. Der er ingen modsætning mellem nye oplevelser og demokrati. Tværtimod forudsætter det at få en ny viden, at man er interesseret i det.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Det var hr. Bertel Haarders forrige indlæg, der kaldte mig herop. Inden jeg kommenterer det, jeg kom herop for, vil jeg godt give hr. Bertel Haarder en oplysning, som givetvis vil glæde ham. Jeg kan sige til hr. Bertel Haarder, at ikke alene er jeg klassisk-sproglig student, men jeg har også gået på den skole, hvor Johannes Møllehave har gået. Jeg har sågar gået i klasse med Johannes Møllehave i tre år, så jeg kender udmærket billedet. Jeg vil gerne føje til, at jeg mener ikke, at den pågældende skole anno 1956 var typisk hverken for datidens gymnasier eller for den sags skyld for nutidens. Jeg er enig i, at gymnasier af den type fungerer anderledes – de gjorde det i hvert fald dengang – end gymnasier ude i landet. Derfor skal man ikke tage sit udgangspunkt i et sådant gymnasiebillede, når man skal drøfte gymnasiet af i dag. Jeg synes dog, jeg ville bekræfte hr. Bertel Haarders formodninger.

Det, der kaldte mig herop, var hr. Bertel Haarders gennemgang af dagsordenen og den lille næse, som han udtrykte det, det var over for en skævhed i forsøgsvirksomheden. Det, der under mig, er, at godt og vel 92 pct. af de ansøgte forsøg er blevet godkendt, mens 8 pct. er afslået. Jeg har redegjort for, at bortset fra et enkelt, nemlig det store idrætsforsøg på Gentofte Studenterkursus, drejede det sig om små forsøg, altså med mindre afvigelser fra reglerne. Jeg har meget svært ved at se, at vi ville ændre billedet, selv om vi godkendte alle disse 8 pct. Hvis man anklager den forsøgsvirksomhed, der foregår, for at være skæv, så må man enten

[Undervisningsministeren]

gå ud i gymnasieskolen og sige: I må spilleme sende nogle andre ansøgninger ind, eller også må man sige til gymnasiedirektoratet: Ja men så må I tage initiativ til forsøg. Det sidste mener jeg ikke vil være en lykkelig løsning, for jeg kan ikke komme ud til en skole og presse et forsøg ned over en skole. Jeg har altså meget svært ved at fatte kritikken af direktoratet eller af undervisningsministeriet i forbindelse med skævheden, al den stund vi faktisk godkender 92 pct. af de forsøg, der bliver ansøgt om.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Ministeren har holdt en tale for rektorerne. Gymnasiedirektøren har ladet sig interviewe til Weekendavisen. Vi har alle direktoratets svar på de ansøgninger, der er kommet, hvor man udtrykkeligt bruger vendingen: vi finder det og det relevant, og vi betragter den atomiserede og opsplittede skoledag som et problem og finder, at forsøget bør fremmes. Der er ingen tvivl om, at man vurderer tingene ud fra et problemkatalog, hvorudfra man vælger, hvad der er relevant, og hvad der ikke er relevant. Dette forhold kender skolerne og deres rektorer. De ved, hvad det er, der glider igennem; de ved, hvad det er, man er ude efter; de ved, hvad det er, magthaverne ønsker, og det spiller en rolle for de forsøg, de tilbyder.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg har nu den tillid til landets gymnasielærere og gymnasirektorer, at hvis de virkelig føler, at skoen trykker i forbindelse med nogle problemer i gymnasiet, ud over dette såkaldte katalog, som hr. Bertel Haarder her beskriver, så har de også mod og mandshjerte til at sende en ansøgning frem.

Hvis jeg må vende tilbage til mine tidligere bemærkninger. Det menneskesyn, hr. Bertel Haarder har, og den manglende tillid til folk, hr. Bertel Haarder lægger for dagen, deler jeg altså ikke.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Hvis ministeren i en tale eller hvis gymnasiedirektøren i en tale gav udtryk for, at man f.eks. fandt, at sprogfagene stod dårligt, at

sprogforståelsen stod dårligt, at de åndshistoriske fag stod dårligt, og dem ville man gerne søge at styrke gennem forsøg, så tror jeg, det ville strømme ind med gode forslag. Jeg synes egentlig, vi skulle gøre forsøget. Ministeren skulle sige det. Hun har jo ikke sagt det. Hun har sagt alt det andet. Direktøren har sagt alt det andet. Det, som jeg efterlyser, har man ikke sagt. Det synes jeg man skulle gøre. Det er faktisk det, dagsordensforslaget siger man skal gøre.

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Jeg er klar over, at hr. Bertel Haarder har haft god grund til ikke at være her tidligere på dagen, men jeg vil lige gøre opmærksom på, at jeg helt klart som et af de hovedproblemer, jeg har kunnet se i gymnasiet, fremhævede fremmedsprogenes dårlige placering. Jeg har gjort det ved adskillige lejligheder i det sidste halve eller hele år. Hvis det er det, hr. Bertel Haarder efterlyser, så er det sagt, og det skal jeg meget gerne give tilsagn om at gentage, for jeg mener, at fremmedsprogene er i en meget alvorlig situation i vores gymnasieskole.

(Kort bemærkning).

Bertel Haarder (V):

Hvis det er udtryk for, at der siden rektortalen er kommet elementer til en større alsidighed ind i ministerens måde at udtale sig på, så vil jeg takke ministeren for det. Jeg vil i øvrigt takke hende for hendes svar på mit indlæg, som jeg synes var konstruktivt og åbent. Vi forstår jo hinandens sprog, og jeg tror ikke, vi står så langt fra hinanden.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden af Eva Møller (KF) (se foran)
vedtoges enstemmigt med 115 stemmer; 2 stemte hverken for eller imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om genindførelse af løn i EFG-elevernes basisår.

[Af Holger K. Nielsen (SF) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 62. Fremsat 23/3 82).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Undervisningsministeren (Dorte Bennedsen):

Forslaget fra SF går ud på, at eleverne i basisåret skal have udbetalt en løn, der svarer til første års lærlingeløn inden for de fag, der udgør et hovederhvervsområde. Den såkaldte løn skal tilvejebringes og udbetales af AER, Arbejdsgivernes Elevrefusion.

Jeg vil godt til indledning gøre opmærksom på, at forslagets overskrift er lidt misvisende, da der ikke kan blive tale om at genindføre en løn, fordi der aldrig har været udbetalt løn til elever i basisåret. Derimod fik eleverne under forsøgsordningen en særlig statsfinansieret godtgørelse, der blev beregnet under hensyn til den tilsvarende lærlingeløn.

Det, SF nu foreslår, er altså genindførelse af denne særlige godtgørelse til eleverne, men vel at mærke denne gang betalt af de private arbejdsgivere.

Om dette forslag vil jeg sige, at jeg er enig med SF i, at der bør ske en ligestilling mellem EFG og mesterlæren, sådan at økonomiske motiver ikke kan være afgørende for de unges uddannelsesvej. Denne ligestilling falder også i tråd med det dagsordensforslag, der blev vedtaget for nylig her i tinget om bl.a. ligestilling af mesterlære med EFG-uddannelse.

Den nuværende ordning er indrettet sådan, at EFG-elever i basisåret er stillet på samme måde som jævnaldrende i studieforberedende uddannelser. Det vil sige, at de kan få ungdomsydelse eller støtte fra SU. Herudover har der siden året 1978-79 været ydet et særligt statstilskud til trængende elever, og i indeværende år er der på finansloven afsat ca. 39 mill. kr. til det formål. Midlerne fordeles af skolerne efter et konkret skøn over elevernes samlede økonomiske behov, og støtten udgør et sted mellem 1.000 og 4.000 kr. pr. elev, som modtager støtte.

En ændring af disse regler, sådan som det bliver foreslået her, vil i året 1983 ved et forsigtigt skøn formentlig komme til at koste omkring 1,3 mia. kr., og det er jo ikke helt småting.

SF foreslår, at AER skal sørge for finansieringen. Det må jeg vel forstå sådan, at det er kredsen af arbejdsgivere, der er omfattet af AER-loven, der skal betale for ordningen, altså de private arbejdsgivere. Jeg vil godt spørge, om SF ikke har tænkt sig, at offentlige arbejdsgivere også burde bidrage til ordningen. Umiddelbart forekommer det mig betænkeligt under de nuværende økonomiske forhold at påføre erhvervslivet en årlig merudgift af milliardstørrelse.

Som tinget vil vide, og som martspakken viser, ligger bekæmpelse af ungdomsarbejdsløsheden regeringen overordentlig stærkt på sinde. Jeg finder det sådan set rimeligt at vurdere SFs forslag ud fra denne synsvinkel. Min vurdering er, at beskæftigelseseffekten af forslaget næppe står i et rimeligt forhold til udgiften, hvad enten ordningen finansieres af den offentlige eller af den private sektor. Midlerne er begrænsede, og det er vigtigt at sætte dem ind dér, hvor effekten er størst. I den forbindelse prioriterer regeringen spørgsmålet om uddannelsespladser højt, hvad der jo også fremgår af vores martspakke.

Det er rigtigt, at socialdemokratiet, siden godtgørelsen blev afskaffet, har været positiv over for tanken om på den ene eller den anden måde at give EFG-eleverne i basisåret en økonomisk bedre stilling. Denne positive holdning har vi selvfølgelig fortsat, men det konkrete forslag er dog forbundet med en række problemer. Derimod finder jeg, at man kunne overveje at søge gennemført en løsning af mindre vidtgående art, såfremt der kan opnås politisk tilslutning til det.

Nørgaard Sørensen (S):

Debatten om EFG-basisårselevernes økonomi har nu stået på i efterhånden adskillige år, i hvert fald lige siden det tidspunkt, hvor et flertal her i folketinget afskaffede løngodtgørelsen til EFG-eleverne for basisåret. Jeg tror, det er unødvendigt at minde om, at socialdemokratiet ikke deltog i det pågældende flertal.